

10/2013

Videoneuvottelun käytön kehittäminen

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Videoneuvottelun käytön kehittäminen

20.2.2013

Julkaisun nimi	Videoneuvottelun käytön kehittäminen
Tekijä	Puheenjohtaja hallitusneuvos Heikki Liljeroos Sihteeri hallitussihteeri Mika Rislä
Oikeusministeriön julkaisu	10/2012 Toiminta ja hallinto
OSKARI numero	7/31/2011
ISSN-L	1798-7083
ISSN (PDF)	1798-7083
ISBN (PDF)	978-952-259-277-4
URN	URN:ISBN:978-952-259-277-4
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-277-4
Asia- ja avain-sanat	Videoneuvottelu, todistajan kuuleminen, ulkomaalaisen säilöönottoasia, sakon muuntorangaistus
Tiivistelmä	<p>Mietinnössä selvitetään videoneuvottelun käytön tehostamiskeinoja tuomioistuimissa sekä videoneuvotteluyhteistyön lisäämistä poliisin, syyttäjien, oikeudenkäyntiavustajien ja tuomioistuimien välillä. Työryhmä on kartoittanut videoneuvottelun käytön nykytilaa ja mietintö sisältää ehdotukset toimenpiteistä, joilla voidaan edistää ja tehostaa videoneuvottelujärjestelmän käyttöä tulevaisuudessa. Esityksessä vertaillaan Suomen ja pohjoismaiden käytäntöjä sekä esitellään videoneuvottelua osana Suomen ja Venäjän välistä lähialueyhteistyöhanketta.</p> <p>Työryhmän mielestä videoneuvottelun käyttöä lisäämällä on mahdollista tehostaa tuomioistuimen työtä, nopeuttaa asioiden käsittelyä, vähentää oikeudenkäynnin osapuolten matkustusta sekä vähentää oikeudenkäyntimenettelyn kustannuksia. Vaikutukset kohdistuvat poliisiin, syyttäjään, tuomioistuimeen, oikeudenkäyntiavustajiin, todistajiin sekä asianosaisiin. Työryhmä on tarkastellut videoneuvottelun käyttömahdollisuuksien laajentamista myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta. Käyttöalan laajentamiseksi työryhmä esittää eräitä lainsäädäntömuutoksia. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34a § 1 momentin videoneuvottelua koskeva säännös ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös vastaajaa voitaisiin kuulla käyttäen videoneuvottelua ja että videoneuvottelun käyttö jäisi tuomioistuimen harkintaan. Ulkomaalaislakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ulkomaalaisia henkilöitä voitaisiin säilöönottoasioissa – ainakin asianosaisen suostumuksella – kuulla videoneuvottelutekniikkaa hyväksikäyttäen. Lakiin sakon täytäntöönpanosta 30 § 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus käsitellä sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käyttäen videoneuvottelua, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.</p>

Työryhmä on pohtinut lisäksi keinoja syyttäjien, tuomioistuimien ja oikeudenkäyntiavustajien yhteistyön tehostamiseksi koko rikosprosessiketjun sekä riita-asioiden käsittelyjen osalta oikeusturvan saavutettavuuden parantamiseksi ja kokonaiskäsittelyaikojen lyhentämiseksi. Lisäksi kiinnitetään huomiota uusien työtapojen kehittämiseen, koulutukseen ja tiedotukseen.

20.2.2013

Publikationens titel	Effektivisering av användningen av videokonferensteknik
Författare	Ordförande regeringsrådet Heikki Liljeroos Sekreterare regeringssekreterare Mika Rislä
Justitieministeriets publikation	10/2012 Verksamhet och förvaltning
OSKARI nummer	OM 7/31/2011
ISSN-L	1798-7083
ISSN (PDF)	1798-7083
ISBN (PDF)	978-952-259-277-4
URN	URN:ISBN:978-952-259-277-4
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-277-4
Ämnes- och nyckelord	videokonferens, hörande av vittnen, tagande i förvar av en utlänning, förvandlingsstraff för böter
Referat	<p>Betänkandet gäller på vilket sätt användningen av videokonferensteknik i domstolarna kan effektiviseras samt hur videokonferenssamarbetet mellan polisen, åklagarna, rättsbiträden och domstolarna kan ökas. Arbetsgruppen har utrett i vilken omfattning videokonferensteknik används i dagens läge och i betänkandet föreslås åtgärder för att främja och effektivisera användningen av videokonferenssystemet i framtiden. I betänkandet jämförs förfarandena i Finland och de andra nordiska länderna samt presenteras på vilket sätt videokonferensteknik används som en del av närområdessamarbetet mellan Finland och Ryssland.</p> <p>Arbetsgruppen anser att man genom att i högre grad använda videokonferensteknik kan effektivisera domstolarnas arbete, påskynda behandlingen av ärenden, minska parternas behov att resa samt sänka kostnaderna för rättegångsförfarandet. Verkningarna skulle beröra polisen, åklagarna, rättsbiträden, domstolarna, vittnen och parter. Möjligheterna att öka användningen av videokonferensteknik har utretts även med tanke på den europeiska människorättskonventionen. För att utvidga användningsområdet föreslår arbetsgruppen vissa lagändringar. Det föreslås att bestämmelsen i 17 kap. 34 a § 1 mom. i rättegångsbalken ändras så att även svaranden kan höras med anlitande av videokonferens och att domstolen får avgöra om videokonferensteknik skall användas. Ytterligare föreslås det att utlänningslagen ändras så att i ärenden som gäller tagande i förvar kan en utlänning – åtminstone med partens samtycke – höras med anlitande av videokonferens. Dessutom föreslås det att i 30 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter intas en möjlighet att behandla ett ärende som gäller bestämmande av förvandlingsstraff för böter med anlitande av videokonferens, om domstolen anser att detta är lämpligt.</p>

Arbetsgruppen har också diskuterat på vilket sätt samarbetet mellan åklagarna, domstolarna och rättsbiträden kan effektiviseras i hela straffprocessen och behandlingen av tvistemål för att förbättra tillgången till rättsskydd och förkorta de totala behandlingstiderna. Därtill har uppmärksamhet ägnats åt på vilket sätt arbetsmetoderna, utbildningen och informationen kan utvecklas.

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 4.11.2011 työryhmän (OM 7/31/2011), jonka tehtävänä on ollut videoneuvottelun käytön tehostaminen tuomioistuimissa sekä videoneuvotteluyhteistyön lisääminen poliisin, syyttäjien ja tuomioistuimien välillä. Lisäksi työryhmän tehtävänä on ollut mahdollisten lainsäädännöllisten esteiden selvittäminen videokuulemisen laajentamiseksi. Työryhmä on tarkastellut videoneuvottelun käyttöä oikeudenkäynnissä, hallinnossa ja koulutuksessa.

Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotukset videoneuvottelujen käytön lisäämiseksi yleisissä ja hallintotuomioistuimissa. Tässä tarkoituksessa työryhmän tulee aiempien hanke-ryhmien työn perusteella

- 1) selvittää videoneuvottelujen käytön nykytilaa ja järjestelmän käytöstä aiheutuvia kustannuksia (leasing vuokrat, yhteyskustannukset ja niin edelleen)
- 2) tehdä esitykset mahdollisista lainsäädännön muutostarpeista ottaen huomioon käyttäjien kokemukset sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteet
- 3) tehdä ehdotukset toimenpiteistä, joilla voidaan edistää ja tehostaa videoneuvottelujärjestelmän käyttöä (koulutus, tiedotus, tuomioistuinten menettelytapojen yhdenmukaistaminen ja niin edelleen) sekä
- 4) pohtia keinoja poliisin, syyttäjien, tuomioistuimen ja asianajajien yhteistyön tehostamiseksi koko rikosprosessiketjun sekä riita-asioiden käsittelyjen osalta.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Heikki Liljeroos ja jäseniksi hovioikeudenlaamanni Robert Liljenfeldt, hallinto-oikeustuomari Paula Olenius, käräjätuomari Jouko Räsänen, osastosihteeri Pirjo Kuikka, käräjätuomari, nyttemmin laamanni Anders Cederberg, kihlakunnansyyttäjä Perttu Könönen, it-palvelupäällikkö Pirkko Rautavirta, jonka tilalla työryhmän työhön on osallistunut tietoliikennesuunnittelija Mika Korju 1.1.2012 lukien ja asianajaja Kukka Tommila. Työryhmän sihteeriksi määrättiin hallitussihteeri Mika Rislä.

Työryhmän on kokoontunut 7 kertaa sekä kuullut asiantuntijoina rikosylikomisario Tero Haapalaa keskusrikospoliisista, asianajaja Markku Fredmania, oikeusministeriön lainvalmisteluosaston lainsäädäntöneuvos Jaakko Rautiota, oikeushallinto-osaston oikeusapu- ja ulosottoyksikön päällikkö, hallitusneuvos Merja Muilua ja koulutusyksikön koulutuskoordinaattori Aino Weissenfeltiä.

Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 7.11.2011 – 30.4.2012. Oikeusministeriö jatkoi työryhmän määräaikaan 30 päivään syyskuuta 2012.

Saatuun työnsä valmiiksi, työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2012



Heikki Liljeroos



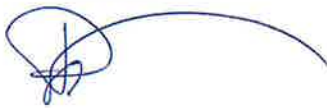
Anders Cederberg



Mika Korju



Pirjo Kuikka



Perttu Könönen



Robert Liljenfeldt



Paula Olenius



Jouko Räsänen



Kukka Tommila



Mika Rislä

SISÄLLYS

1	Taustaa	13
2	Voimassaoleva lainsäädäntö	15
2.1	Johdanto	15
2.2	Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a § (16.5.2003/360)	16
2.3	Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 § (11.7.1997/690)	17
2.4	Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 a § (23.5.2003/381)	17
2.5	Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luku 7 § (11.7.1997/689)	18
2.6	Hallintolainkäyttölain 39 – 42 § (26.7.1996/586)	18
2.7	Ulkomaalaislain 125 § (30.4.2004/301)	19
3	Videoneuvottelun käytön nykytila	20
3.1	Laitteiden määrä	20
3.2	Kustannukset	20
3.3	Käyttö lainkäytössä	21
3.4	Videoneuvottelu koulutuskäytössä	22
3.5	Videoneuvottelukäytön ongelmat	23
4	Pohjoismainen vertailu	25
4.1	Ruotsi	25
4.2	Norja	27
4.3	Tanska	28
5	Videoneuvottelun käyttö Suomen ja Venäjän välisessä lähialueyhteistyössä	29
5.1	Suomen lainsäädäntö	29
5.2	Venäjän lainsäädäntötilanne	29
5.3	Lähialueyhteistyöhanke	30
6	Euroopan ihmisoikeussopimus ja videoneuvottelun käyttö	31
6.1	Videoneuvottelun käyttö 5 artiklan rajoissa	31
6.2	Pääasian käsittelyyn (6 artikla) ja videoneuvotteluun liittyvä ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö	32
7	Tavoitetila ja työryhmän kannanotot	33

7.1	Videoneuvottelu ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteet _____	33
8	Työryhmän ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi _____	36
8.1	Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a § _____	36
8.2	Videoneuvottelutekniikan käyttö valmisteluistunnossa _____	37
8.3	Laki sakon täytäntöönpanosta 30 § 1 momentti _____	38
8.4	Ulkomaalaislaki 125 § _____	39
8.5	Hallintoprosessilaki _____	40
8.6	Videoneuvottelun käytön kehittäminen oikeudenkäyntiavustajan näkökulmasta _____	41
8.6.1	Videokuulemisen laajentaminen ja teknisen kynnyksen madaltaminen _____	41
8.6.2	Oikeudenkäyntiavustajan asema, jos vastaajaa kuullaan videon välityksellä _____	42
8.7	Vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä _____	42
8.8	Suomen ja Venäjän välisen videoneuvotteluyhteistyön jatkaminen _____	45
9	Ehdotukset toimenpiteistä käytön tehostamiseksi _____	46
9.1	Tiedotus ja koulutus _____	46
9.2	Videoneuvottelun hyödyntäminen oikeushallinnossa _____	47
	LIITTEET _____	48
	LIITE 1 Vuosien 2011 ja 2012 maaliskuu–elokuu soittojen kestot ja lukumäärät _____	48
	LIITE 2 Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston koulutusyksikön videoneuvotteluohje kouluttajalle _____	51

1 Taustaa

Videoneuvottelun käyttöä on ryhdytty pohtimaan 2000-luvun alkupuolella, jolloin julkaistiin oikeusministeriön videoneuvottelutyöryhmän raportti Lausuntoja ja selvityksiä 2004:19. Siinä ehdotettiin muun muassa, että oikeusministeriö käynnistäisi videoneuvottelun pilotointihankkeen muutamissa suomalaisissa käräjäoikeuksissa, vankiloissa ja Virossa sijaitsevassa tuomioistuimessa. Hankkeen tarkoituksena oli kerätä kokemuksia videoneuvottelutekniikan soveltuvuudesta maan sisäisissä oikeudenkäynneissä eri tuomioistuinten välillä, pakkokeinoasioiden käsittelyssä siten, ettei vastaajan tai rikoksesta epäillyn tarvitse olla henkilökohtaisesti läsnä asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa ja rajat ylittävissä oikeudenkäynneissä kansainvälisten sopimusten määräykset huomioon ottaen.

Pilotointi toteutettiin Espoon, Helsingin, Rovaniemen ja Vantaan käräjäoikeuksissa, Vantaan vankilassa ja Tallinnan kaupunkioikeudessa 1.1.2005 – 31.5.2006.

Oikeussaleihin asennettua laitteistoa ja yhteyksien toimivuutta testattiin viikoittain pilotointikohteiden välillä. Tämän lisäksi tuomioistuimet täyttivät pilotointia varten laaditun seurantalomakkeen niistä oikeudenkäynneistä, joissa käytettiin hyväksi videoneuvottelutekniikkaa.

Seurantaryhmä raportoi käyttökokemukset, joiden perusteella videoneuvottelutekniikkaan tehtiin tarvittavat muutokset. Kameran ja näytöt vaihdettiin HD-tasoisiksi, kame-roita ohjaavaa ohjausnäyttöä päivitettiin ja videoneuvottelusillan kapasiteettia laajennettiin. Lisäksi pilotoinnin aikana tehtiin käräjäoikeuksille, hovioikeuksille ja korkeimmalle oikeudelle sekä vankiloille kysely videoneuvottelutekniikan käyttökokemuksista ja tulevaisuuden käyttötarpeista, jonka tulokset on koottu raporttiin. Raporttiin on koottu pilotoinnin seurantar ryhmän kokemukset ja arviot videotekniikan soveltuvuudesta oikeudenkäynneihin sekä jatkotoimenpide-ehdotukset tekniikan käytön laajentamiseksi. Pilotoinnin loppuraportti on julkaistu oikeusministeriön julkaisusarjassa Toiminta ja hallinto 2006:31.

Oikeusministeriö asetti 4.2.2008 hankkeen, jossa videoneuvottelu otetaan käyttöön oikeudenkäynneissä. Hankkeen toimikautta on jatkettu vuosittain. Ministeriö on nyttemmin varustanut käräjäoikeudet, hallinto-oikeudet, hovioikeudet, korkeimmat oikeudet, syyttäjänvirastot, vankilat sekä eräät muut oikeusministeriön hallinnonalan virastot edellä mainituin päivitetuin videoneuvottelulaittein.

Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön välistä videokuulemista on tehostettu muun muassa rakentamalla erillinen tietoliikenneyhteys ministeriöiden hallinnonalan virastojen välille (poliisitalo/käräjäoikeus). Yhteys mahdollistaa tietoturvallisen videoyhteyden käytön muun muassa kuultaessa rikoksesta epäiltyä vangitsemisasi-an uudelleen käsittelyssä ja muissa pakkokeinoasioissa. Sisäasiainministeriö on varustanut lähes kaikki



poliisilaitokset videoneuvottelulaittein. Myös oikeusministeriön videoneuvottelutietoliikennesillan hallinnoija ja ylläpitäjä on Hallinnon tietotekniikkakeskus (Haltik).

Videokuulemista käytetään yhä enenevässä määrin kuultaessa asianomistajaa, todistajaa, asiantuntijaa tai muuta kuultavaa sekä kotimaasta että ulkomailta. Todistelukustannussäästöt ovat usein merkittävät. Suomen ja Viron välinen yhteistyö videokuulemisen saralla on lisääntynyt jatkuvasti, samoin kuin muukin kansainvälinen yhteistyö. Videokuuleminen oikeudenkäynneissä on osa Suomen ja Venäjän välistä lähialueyhteistyöprojektia. Suomesta annetaan lisäksi kansainvälistä virka-apua ulkomaan oikeusviranomaisille täällä olevien todistajien kuulemiseksi ulkomailla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä.

Sekä maan sisäisissä, että yhä lisääntyvässä kansainvälisissä videokuulemisissa kustannussäästöt, prosessin nopeutuminen ja turvallisuuden lisääntyminen ovat merkittäviä perusteita videoneuvottelun käytön tehostamiseksi.

Oikeusministeriölle toimitetaan kuukausiraportti kunkin videoneuvottelulaitteen käyttökerrasta. Ministeriö seuraa ja tilastoi laitteiden käyttöä sekä ottaa käytön huomioon kunkin viraston kanssa käytävissä vuosittaisissa tulosneuvotteluissa. Tilastot osoittavat, että laitteiden käyttöaste vaihtelee virastoittain. Käyttöastetta on voitava parantaa, jotta investointikustannukset ja muu laitteiden käytöstä saatava hyöty olisi mahdollisimman hyvä ja videoneuvottelulla saavutettaisiin sille säästöhankeena asetetut tavoitteet.

2 Voimassaoleva lainsäädäntö

2.1 Johdanto

Videoneuvottelulla tarkoitetaan yleismääritelmältään kahden tai useamman osallistujan välistä keskustelua, jossa hyödynnetään tekniikan mahdollistamaa kuvan ja äänen siirtoa reaaliaikaisesti paikasta toiseen. Usein videoneuvottelua käydään erityisistä videoneuvottelutiloista, joiden varustukseen voi kuulua videoneuvottelulaitteen lisäksi muun muassa yksi tai useampia näyttöjä ja kameroita, dataprojektori, videokamera, dokumenttikamera, kaiuttimet ja mikrofoni.

Kuvatunlaisesta ”videokonferenssista” on erotettava videoneuvottelun välityksin tapahtuva kuvan ja äänen tallentaminen ja tallenteen hyödyntäminen edelleen esimerkiksi hoivioikeudessa, joka on käytössä Ruotsissa.

Videoneuvottelun käytön laajentumiseen oikeudenkäynnissä ovat antaneet mahdollisuuden muun muassa pakkokeinolain ja oikeudenkäymiskaaren muutokset, jotka tulivat voimaan 1.10.2006. Samaan aikaan käräjäoikeuksissa otettiin käyttöön uusi kirjallinen menettely rikosasioissa. Taustalla voidaan nähdä myös yleisemmin videoneuvottelutekniikan kehittyminen tasolle, joka mahdollistaa videoneuvottelun käytön mahdollisimman tarkasti tavanomaista henkilökohtaista läsnäoloa ja kuulemista vastaavalla tavalla.

Oikeusprosessin kestoajojen pidentyminen on myös yksi muutokseen johtaneista kannustimista. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on antanut viime vuosina ratkaisuja, joissa oikeudenkäynnin keston katsottiin Suomessa venyneen liian pitkäksi.

Videoneuvottelutekniikka mahdollistaa asianosaisten kuulemisen pitkien matkojen päästä, jopa toisista valtioista. Uuden tekniikan avulla käsittelyaikoja on mahdollista lyhentää ja niin sanottu etäkuuleminen alentaa myös oikeudenkäynnin kustannuksia huomattavasti. Esimerkiksi todistajaa tai asiantuntijaa ei tarvitse enää välttämättä määrätä istuntoon henkilökohtaisesti kuultavaksi, vaan tämä voi antaa lausuntonsa vaikkapa kotipaikkakuntansa käräjäoikeudessa, poliisilaitokselta ja tulevaisuudessa mahdollisesti myös kuntien yhteispalvelupisteiltä ja asianajotoimistojen tiloista.

Henkilötodistelun merkitys oikeusprosessin ratkaisunmuodostuksessa on suuri. Videoneuvottelun tavoitteena on mahdollisimman autenttisen kuulemistilanteen luominen teknisten laitteiden avulla. Tässä piilevät uudistuksiin liittyvät suurimmat haasteet. Sekä Suomen perustuslaki että Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, jonka elementtejä ovat muun muassa suullisuus, välittömyys, avoimuus, julkisuus ja kontradiktorisuus.

Oikeudenkäymiskaaren, lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja eräiden muiden lakien rikosasioiden käsittelyä käräjäoikeudessa koskevien hallituksen esitysten tavoitteena oli, että oikeudenkäynnit voisivat yleisesti ottaen muodostua nykyistä joutuisammiksi ja halvemmiksi. Tavoitteena oli myös pyrkiä nykyistä tehokkaampaan ja parempaan prosessiin asianosaisten oikeusturvasta tinkimättä.

Keskeiset todistelua koskevat videoneuvottelusäännökset ovat oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §, joka on luonteeltaan yleissäännös sekä oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 a §, jossa on hovioikeutta koskeva erityissäännös.

Oikeusministeriö on 15.11.2010 asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on laatia ehdotus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (18/41/2010). Videoneuvottelutyöryhmä on kuullut toimikunnan sihteeriä työnsä aikana. Toimikunnan työn määräaika on 31.10.2012.

Nykyisin videoneuvottelun käyttöön vaikuttavat keskeiset säännökset ovat oikeudenkäymiskaareissa, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa, hallintolainkäyttölaissa ja ulkomaalaislaissa.

2.2 Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a § (16.5.2003/360)

Keskeinen säännös on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §, joka kuuluu seuraavasti:

Todistajaa, muuta todistelutarkoituksessa kuultavaa henkilöä tai asianomistajaa voidaan kuulla pääkäsittelyssä hänen henkilökohtaisesti läsnä olematta käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja:

1. kuultava ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn taikka hänen henkilökohtaisesta saapumisestaan pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa;
2. kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan pääkäsittelyssä;
3. menettely on tarpeen kuultavan taikka tällaiseen henkilöön rikoslain 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta; tai

4. kuultava ei ole täyttänyt 15 vuotta tai hänen henkinen toimintansa on häiriintynyt.

Asianosaisille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa voidaan kuulemisessa kuitenkin käyttää myös puhelinta.

2.3 Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 § (11.7.1997/690)

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 § kuuluu seuraavasti:

Jos todistaja ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua pääkäsittelyyn tai jos todistajan saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa, tuomioistuimien voi päättää, että todistajaa kuulustellaan pääkäsittelyn ulkopuolella. Jos todistajaa ei hänen sairautensa johdosta voida kuulla tuomioistuimessa, kuulustelu voidaan toimittaa hänen luonaan. Jos asian selvittämiseksi on erityisen tärkeää, asiaa saadaan tällöin käsitellä myös muilta osin.

2.4 Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 a § (23.5.2003/381)

Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24 a § kuuluu seuraavasti:

Jos käräjäoikeudessa vastaanotettua suullista todistelua ei ole joltakin osin otettava vastaan uudelleen, käräjäoikeudessa kertynyt ääni- tai kuvatallenne voidaan tarvittaessa esittää tarpeellisilta osiltaan hovioikeuden pääkäsittelyssä.

Sellaista käräjäoikeudessa kuultua todistajaa, asiantuntijaa ja asianosaista, jonka kertomuksen uskottavuus voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan, voidaan kuulla todistelutarkoituksessa hovioikeuden pääkäsittelyssä myös puhelinta taikka muuta siihen soveltuvaa äänen- tai kuvanvälitysmenetelmää käyttäen, jos sitä voidaan pitää soveliaana. Asianosaisille on varattava tilaisuus tehdä kuultavalle kysymyksiä.

Jos 2 momentissa tarkoitettu kuulustelu toimitetaan viranomaisen luona, kuulusteluun sovelletaan, mitä todistajan ja asiantuntijan poissaolon seuraamuksista ja heihin kohdistettavista pakkokeinoista säädetään. Kutsussa kuulusteluun on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja millä tavoin kuulustelu toimitetaan sekä muut 23 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Mitä todistajan ja asiantuntijan oikeudesta saada korvausta tuomioistuimeen saapumisesta säädetään, koskee soveltuvin osin myös 2 momentissa tarkoitettua kuulustelua.

2.5 Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luku 7 § (11.7.1997/689)

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 7 § kuuluu seuraavasti:

Pääkäsittelyssä on seuraavassa järjestyksessä:

1. syyttäjän ja asianomistajan esitettävä vaatimuksensa ja lyhyesti niiden perusteet;
2. vastaajan ilmoitettava lyhyesti kantansa esitettyihin vaatimuksiin;
3. syyttäjän ja asianomistajan tarkemmin perusteltava kantansa;
4. vastaajalle varattava tilaisuus lausua vastapuolen perustelujen johdosta;
5. otettava vastaan todistelu; sekä
6. asianosaisten esitettävä loppulausuntonsa ja siinä tarvittaessa käsityksensä vastaajan syyllisyydestä ja rikoksen seuraamuksesta.

Kuulusteltaessa asianosaista todistelutarkoituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 32 ja 33 §:ssä säädetään todistajan kuulustelemisesta. Asianosaisten kuulustelu todistelutarkoituksessa on toimitettava ennen kuin muuta suullista todistelua otetaan vastaan siitä kysymyksestä, jota kuulustelu koskee.

2.6 Hallintolainkäyttölain 39 – 42 § (26.7.1996/586)

Hallintolainkäyttölaissa, jota sovelletaan prosessilakina hallintotuomioistuimissa ja vaakuusoikeudessa, säädetään suullista käsittelyä koskevissa 39–42 §:ssä, että muun ohella edellä mainittu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a § on soveltuvin osin voimassa hallintolainkäytössä. Tähän säännökseen perustuu videokuulemisen käyttö myös näissä tuomioistuimissa.

2.7 Ulkomaalaislain 125 § (30.4.2004/301)

Ulkomaalaislain 125 § kuuluu seuraavasti:

Menettely käräjäoikeudessa

Säilöön ottamisesta ja 123 §:n 3 momentissa tarkoitettua poikkeuksellista sijoittamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä on oltava läsnä asiaa käräjäoikeudessa käsiteltäessä.

Asian käsittelyssä käräjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen ja säilöön otetun ulkomaalaisen poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä. Säilöön otettu on tuotava käräjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava siellä säilöön ottamisen ja poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä.

Asian käsittelyä voidaan lykätä vain erityisistä syistä. Säilöön ottaminen jatkuu asian seuraavaan käsittelyyn, jollei käräjäoikeus toisin määrää.

3 Videoneuvottelun käytön nykytila

3.1 Laitteiden määrä

Videoneuvottelulaitteita on hankittu oikeusministeriön hallinnonalalle ja tuomioistuimiin vuodesta 2004 lukien. Videoneuvottelulaitteita on käytössä hallinnonalalla vankeilat ja ulosottolaitos mukaan lukien yhteensä noin 200 kappaletta. Tällä hetkellä tuomioistuinten istuntosaleja on kaikkiaan noin 400, valmistelusalit mukaan lukien. Videoneuvottelulaittein varustetussa istuntosaleissa (34 kappaletta) on kiinteät, kahden liikuteltavan HD -kameran (teräväpiirto) ja ohjausnäytön sisältävät laitteet eli niin kutsutut istuntosalikoonpanot. Ne ovat myös hankintahinnaltaan huomattavasti kalliimmat kuin perinteiset yhden kameran kokoushuonevideoneuvottelulaitteet, joita valtaosa laitteista on. Kokoushuonelaite sisältää kaksi 40" näyttöä, HD -kameran, videoneuvottelulaitteen ja liikuteltavan, pyörillä varustetun telineen.

Laittekokonaisuus mahdollistaa sekä niin kutsutut monipisteneuvottelut että tietokonekuvan esittämisen toisella näytöllä, toisen näytön välittäessä ääntä ja kuvaa neuvottelijoista. Kokoushuonevideoneuvottelulaitteita on tuomioistuimissa yhteensä 37 kappaletta. Kaikkiaan tuomioistuimissa on videoneuvottelulaitteita 71 kappaletta.

Suurimpien käräjäoikeuksien, kuten Helsingin käräjäoikeuden, istuntosalikokoonpano on sijoitettu niin kutsuttuun pakkokeinosaliin videoneuvottelun päivittäisen pakkokeinokäytön vuoksi. Tämän takia suurempiin yksiköihin on hankittu lisäksi kokoushuonevideoneuvottelulaitteet, jotka ovat liikuteltavuutensa vuoksi joustavasti siirrettävissä salista toiseen. Lisäksi käräjäoikeuksien sivutoimipisteisiin on hankittu vastaavia videoneuvottelulaitteita oikeusturvan saatavuuden parantamiseksi ja virastojen välisen päivittäisen yhteydenpidon helpottamiseksi. Laitteiden määrä lisääntyy vuosittain, kun tuomioistuimet havaitsevat käytöstä saadut hyödyt. Laitteita hankitaan määrärahojen puitteissa.

3.2 Kustannukset

Kaikki oikeusministeriön videoneuvottelulaitteet on hankittu neljän vuoden leasingso-
pimuksella. Yksittäisen tuomioistuimen istuntosalikokonaisuuden vuosikustannus on tällä hetkellä noin 11.500 euroa. Yksittäisen kokoushuonemallin vuosikustannus on puolestaan noin 3.800 euroa. Lisäksi koko hallinnonalan yhteisen videoneuvottelusillan tuki- ja ylläpitokulu on noin 200.000 euroa. Ylläpito käsittää muun muassa laitteiden

ohjelmistopäivitykset sekä keskitetyn hakemistopalvelun. Haltik vastaa ylläpidon ja hallinnoin lisäksi esimerkiksi tuomioistuinelaitoksen ulkomaan yhteyksiin liittyvistä järjestelyistä ja tarvittavista testeistä.

Lisäksi kustannuksia aiheutuu monipistevideoneuvottelusiltojen ISDN-yhteyksistä, joita tarvitaan sellaisten maiden kanssa, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua niin sanotulla IP-yhteydellä. ISDN-yhteys perustuu perinteiseen puhelintekniikkaan. Oikeusministeriöllä on kolme monipistevideoneuvottelusiltaa, joissa kahdessa on ISDN-liityntä. Näiden liittymien peruskuukausihinta on yhteensä 420 €kk, lisäksi puhelusta tulee tämän päälle kustannuksia käytön mukaan (Liite 1). Videoneuvottelun kokonaisvuosikustannukset tuomioistuimissa olivat vuonna 2011 noin 580.000 € ja vuoden 2012 toteuma tulee olemaan noin 820.000 €. Vuonna 2012 on tehty hakemistoluettelon ja videoneuvottelusillan päivitykset, mikä nostaa kertaluonteisesti vuosikustannusta.

3.3 Käyttö lainkäytössä

Tuomioistuinelaitoksessa käytetään videoneuvottelulaitteita muun muassa asianosaisen, todistajan ja asiantuntijan kuulemiseen oikeudenkäynnissä. Käytännössä kuuleminen tapahtuu luontevimmin kuultavan kotipaikkaa lähinnä sijaitsevasta tuomioistuimesta, jolloin neuvottelu toteutuu oikeusministeriön sisäverkossa. Tällöin myös henkilön henkilöllisyyden varmistaminen tarvittaessa on vaivatonta, samoin kuin tilaturvallisuuden varmistaminen.

Myös ulkomailla olevaa kuultavaa voidaan kuulla oikeudenkäynnissä (ks. jäljempänä kohta 5.1.). Ulkomaiset yhteydet lisääntyvät koko ajan ja niissä saavutetut edut ovat huomattavat. Muun muassa Pirkanmaan käräjäoikeudessa saatiin päätökseen vuosia kestänyt juttu, jossa pelkäävä virolainen todistaja suostui todistamaan videoneuvotteluteitse Virosta.

Paljon julkisuuttakin saaneessa niin sanotussa Ruanda jutussa käytettiin hyväksi videoneuvottelua. Videoneuvottelu toteutettiin satelliittien välityksellä.

Rovaniemen hovioikeus puolestaan kuuli ns. jalkapallon vedonlyöntijutussa videoneuvotteluyhteydellä alkuvuodesta 2012 järjestetyssä hovioikeuden pääkäsitellyssä neljänä eri päivänä viittä eri asianosaista yhteensä noin 10 tuntia. Videoneuvottelu tapahtui Rovaniemeltä Suomen suurlähetystöön Sambian pääkaupunkiin Lusakaan eteläiseen Afrikkaan noin 9 000 kilometrin päähän. Kaikki paikalle kutsutut viisi sambialaista pelaajaa olivat sovittuna aikana lähetystössä ja tulkkauksen (englanti ~ suomi) tapahtui Rovaniemellä. Videoneuvotteluyhteys (IP) oli käytössä oikeudenkäynnin aikana yhteensä noin 10 tuntia ilman ongelmia. Aika- ja kustannussäästöt olivat huomattavat.

Videoyhteyttä on hallinto-oikeuksissa käytetty eniten lastensuojeluasioissa. Käyttöä on ollut esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa lapsen vanhempi on ollut vankilassa tai lapsi itse on ollut kauas toiselle paikkakunnalle sijoitettuna. Tällöin lapsen avustaja on ollut hänen kanssaan, useimmiten toisessa hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeudet ovat käyttäneet videoyhteyttä jonkin verran myös muunlaisissa asioissa.

3.4 Videoneuvottelu koulutuskäytössä

Oikeushallinnon koulutustoiminnasta vastaavat oikeusministeriön oikeushallinto-osaston koulutusyksikkö ja oikeushallinnon virastot. Koulutusyksikkö tuottaa koulutustarjontaa oikeushallinnon henkilöstön tarpeisiin. Yksikkö osallistuu oikeushallinnon kehittämishankkeisiin ja huolehtii myös kansainvälisen koulutustarjonnan hyödyntämisestä. Henkilöstön kehittämistoiminnan peruslähtökohtana ja perustavoitteena on uuden oppiminen. Tämä edellyttää oppimisen mahdollisuuksien luomista. Perinteisesti se on tarkoittanut kontaktimuotoisia kehittämis- ja koulutustilaisuuksia.

Koulutuksessa pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään koulutusteknologiaa kuten videoneuvottelua, Moodle-opiskelualustaa, sähköpostia, koulutuksenhallintajärjestelmää (HRM) ja muita koulutusta tukevia välineinä. Uuden tekniikan hyväksikäyttöä harkitaan koulutuskohtaisesti sen oppimista tai muita tavoitteita palvelevan mahdollisuuden mukaan.

Oikeushallinnon koulutusohjelmassa on sellaisia tilaisuuksia, joista osa tai jotka kestotaan riippuen voidaan kokonaisuudessaan toteuttaa videoyhteyksien välityksellä. Videoneuvottelun katsotaan opetusvälineenä soveltuvan parhaiten luentotyyppeihin tilaisuuksiin, kuten lainsäädännön muutoksesta tiedottamiseen, ajankohtaisen informaation jakamiseen ja yksittäisiin asiantuntijapuheenvuoroihin.

Videoneuvottelua voi käyttää myös tilaisuuksissa, joissa tavoitellaan mahdollisimman suurta osanottajamäärää.

Videoyhteydet soveltuvat hyvin kansainväliseen yhteistyöhön ja prosessioikeuteen liittyvään koulutukseen, jossa voidaan demonstroida videokuulemisia ja niiden organisointia suorien yhteyksien kautta johonkin valittuun Euroopan maahan.

Jotta videokoulutus ja muu joustava videoyhteyksien käyttö mahdollistuisi, tulee riittävän monessa virastossa olla riittävät ja oikein sijoitetut laitteet koulutus- ja videokokouskäyttöön. Videoilla varustettuja tiloja voidaan käyttää myös oikeushallinnon virastojen yhteiskäyttötiloina.

Haasteita videokoulutuksessa on vielä sen vuorovaikutuksellisuuden kehittämisessä ja sen vastaanottoaikalla tapahtuvan käsittelyn organisoimisessa. Vastaanottopäässä tulisi aina olla vastuuhenkilö, joka huolehtii paitsi koulutuksen organisoitumisesta, myös siihen liittyvän keskustelun ja analyysin organisoimisesta.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston koulutusyksikkö on järjestänyt hallinto-oikeuksille vuonna 2011 autoverokoulutusta ja julkisuuskoulutusta videoneuvottelun välityksin. Osallistujia on ollut yhteensä 178. Vuonna 2012 vastaavanlaista koulutusta on järjestetty sosiaaliasioista, kaivoslaista ja esittelijäkoulutusta.

Yleisille tuomioistuimille on järjestetty vuonna 2011 rikosten uhrien kohtaamista koskeva koulutuspäivä. Helsingin kärjäoikeudessa on ollut läsnä noin 40 ja etänä noin 70 henkilöä. Vuonna 2012 on järjestetty asiantuntija-avusteinen tuomioistuinsovittelukoulutus. Tässä tilaisuudessa pilotoitiin myös koulutuksen taltioimista yhteistyössä Haltikin kanssa. Taltiointi toimitettiin nähtäväksi niille tuomareille, jotka eivät voineet osallistua tilaisuuteen. Tilaisuuden palaute oli erittäin positiivista. Tulevaisuudessa taltiointiin pitää löytyä myös editointimahdollisuus, jolloin taltiointit voi sijoittaa myös Moodle-opiskelualustaan. Lisäksi videoneuvottelun välityksin on järjestetty hovioikeuksien kansliahenkilöstön koulutus sekä yrityssaneeraus ja konkurssi asioiden koulutuspäivä. Osallistujia vuoden 2012 aikana on ollut yhteensä 130 henkilöä läsnä ja etänä noin 130 henkilöä.

Videoneuvottelun hyöty koulutuskäytössä:

- mahdollistaa jopa useiden satojen ihmisten osallistumisen samanaikaisesti ja lisää koulutuksen volyyymia,
- mahdollistaa kuvan tallennuksen, jota voi hyödyntää myöhemmin henkilökohtaisessa opiskelussa (Moodle) tai viraston yhteisissä tilaisuuksissa,
- säästää matka- ja majoituskuluja
- säästää aikaa muuhun toimintaan

Videoneuvottelulaitteiden käyttöaste oikeusministeriön hallinnonalalla on ollut jatkuvasti nousussa, koska niiden käytön on huomattu säästävän kustannusten lisäksi huomattavasti aikaa (ks. Liite 1). Nyttemmin jo merkittävä määrä oikeusministeriön hallinnonalan kokouksista järjestetään videoneuvottelulla, etenkin jos neuvotteluun osallistujia on oman työyhteisön ulkopuolelta toiselta paikkakunnalta.

Myös hallinnonalan sisäisissä koulutuksissa ja tiedotuksessa on aloitettu hyödyntämään videoneuvottelutekniikkaa. Videoneuvottelutekniikka mahdollistaa materiaalin jaon kaikille osallistujille. Oikeusministeriö on laatinut kouluttajille ohjeen videoneuvottelun suunnitteluun ja ohjeistukseen (ks. Liite 2).

3.5 Videoneuvottelukäytön ongelmat

Vaikka laitteita on runsaasti, niiden käyttöastetta olisi mahdollista lisätä. Keskeisinä ongelmina käyttöasteen lisäämiseksi voidaan nähdä seuraavia seikkoja:

Oikeusministeriön hallinnonalan videoneuvottelulaitteissa, jotka on sijoitettu ympäri maata eri virastoihin ja laitoksiin, ei ole nyttemmin esiintynyt juurikaan laitevikoja.

Muutamia videoneuvottelulaitteita on vaihdettu uusiin ylläpitosopimuksen turvin nopealla aikataululla. Lähinnä ongelmaksi on sen sijaan muodostunut lisääntyneen käytön myötä niin kutsuttujen monipisteyhteyksien onnistuminen. Oikeusministeriön videoneuvottelusilloista on vaarana loppua tuotantokyky silloin, kun yhtäaikaisia yhteyksiä on paljon. Siltapäivitysten myötä saavutettava riittävän tuotantokyvyn ylläpito lisää vastaavasti kustannuksia, joihin tulee varautua.

Toinen ongelma liittyy istuntosaliinlaitteiden sijoitteluun tuomioistuimissa. Laitteita on pääosin yksi kussakin tuomioistuimessa. Useimmiten laitteet on sijoitettu istuntosaliin, jossa istutaan pakkokeinoasioita. Pakkokeinoasioissa kuten vangitsemisasioiden uudelleen käsittelyissä videoneuvottelun käyttö on päivittäistä. Tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, etteivät videoneuvottelulaitteet ole käytettävissä muissa istunnoissa. Toisen taikka useamman istuntosalin varustaminen videoneuvottelulaittein helpottaisi osaltaan tämän ongelman poistamisessa.

Kolmas ongelma liittyy osin videoneuvottelun käyttäjiin. Vaikka videoneuvotteluyhteyden luominen ja itse videoneuvottelulaitteen käyttäminen on helppoa, ei laitetta edelleenkään uskalleta aina käyttää riittävästi omatoimisesti. Mielellään pitäydytään vanhoissa ja totutuissa työtavoissa. Uusi tekniikka herättää luonnollisestikin käyttäjissä usein tiettyä epävarmuutta muun muassa siitä, onko videoneuvotteluyhteys katkeamaton koko kuulemisen ajan. Käyttäjien jatkuvalla koulutuksella ja yhdenmukaisella ohjeistuksella pyritään omalta osaltaan lisäämään käyttäjien luottamusta videoneuvottelutekniikkaan. Kuten työryhmämietinnön liitteenä 2 olevasta videoneuvottelun ohjeistuksesta ilmenee, tätä käyttöön liittyvää ongelmaa on pyritty helpottamaan ohjeella, jonka mukaan mahdollisissa esiintyvissä ongelmatilanteissa tulee olla viipymättä yhteydessä Haltikin tukipalveluun. Saadun kokemuksen mukaan tukipalvelu pystyy ratkaisemaan useimmat ongelmat välittömästi yhdellä puhelinsoitolla.

Neljäntenä ongelma-kohtana voidaan pitää lainsäädännöstä johtuvia esteitä videoneuvottelun käytölle. Siksi työryhmä onkin päättänyt esittää useita muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön, kuten jäljempänä esitetään.

4 Pohjoismainen vertailu

4.1 Ruotsi

Ruotsissa videoneuvottelu on otettu kokeiluluontoisesti käyttöön jo vuoden 2000 alusta lukien. Samalla kertaa tehtiin mahdolliseksi sekä asianosaisten että todistajien videoyhteydellä toteutettava kuuleminen kaikissa prosessilajeissa, hakemuslainkäyttö mukaan lukien. Asiaa koskevan hallituksen esityksen mukaan (Regerings proposition RP 1998/99) tavoitteena oli helpottaa oikeuksiin pääsyä kehittämällä oikeudenkäynnin nopeutta ja joustavuutta. Yhtenä taustatekijänä vaikutti myös havainto oikeudenkäynnin kansainvälisten elementtien lisääntymisestä.

Edellytysten luominen tehokkaan käsittelyn järjestämiseksi katsottiin kansallisen prosessilain tehtäväksi. Kokeilussa kaavailtiin videoneuvottelua käytettäväksi laajasti ja kattavasti käytännössä kaikkia oikeudenkäyntiin osallistuvia tahoja kuultaessa. Vastapainona haluttiin kuitenkin täsmentää, ettei tarkoituksena ollut muuttaa henkilökohtaista läsnäoloa edellyttävää pääsääntöä (RP 1998/99: 65, s.11).

Todistelun vastaanottaminen videoneuvottelun välityksellä on tullut olla sopivaa todistelun tyypistä riippuen ja todisteluolosuhteet huomioon ottaen. Myös istuntosalikuulemisesta johtuvien kustannusten kohtuuttomuus suhteessa todisteluun on arvioitava osana videoneuvottelun edellytyksiä. Kokeiluaikana videoneuvottelun on yleisesti tullut perustua asianosaisten vapaaehtoisuuteen (RP 1998:99:65, s. 22–23). Kokeiluaikaa jatkettiin ja videoneuvottelusta on sittemmin luotu pysyvä instituutio.

Ruotsissa on toteutettu vuoden 2008 alusta lukien voimaantullut EMR (En modernare rättegång) -hankkeena tunnettu uudistus, jonka taustalla on nähtävissä uusien teknisten mahdollisuuksien vaikutus oikeudenkäyntimenettelyyn.

EMR sisälsi kolme osa-aluetta:

1. Prövningstillstånd (PT) -järjestelmän soveltamisalan laajentaminen,
2. videokonferenssin käytön lisääminen ja
3. suullisen todistelun vastaanottaminen muutoksenhakutuomioistuimessa videotallenteita katsomalla.

Ruotsissa käräjäoikeudessa tehdään videotallenne oikeudenkäynnin aikana vastaanotetusta suullisesta näytöstä. Hovioikeudessa suullinen todistelu otetaan vastaan pääkäsitellyssä videotallennetta katsomalla. Vastaanotettu todistelu on näin pääsääntöisesti sama käräjä- ja hovioikeudessa. Käräjäoikeuden tekemä todistusharkinta ei sido hovioikeutta.

Kuultuja henkilöitä kuullaan henkilökohtaisesti hovioikeudessa vain, jos asiassa on aiheellista esittää lisäkysymyksiä tai jos todistelun tallentaminen kärjäoikeudessa on epäonnistunut.

Ruotsin hallitus on 15.9.2011 määrännyt erityisen selvitysmiehen arvioimaan uudistuksen tuloksia. Selvityksen olisi toimeksiannon mukaan tullut valmistua 28.9.2012 mennessä. Hallitus on kuitenkin 16.5.2012 jatkanut määräaikaa 31.12.2012 saakka.

Tällä hetkellä todistajan kuulemista koskevat määräykset videoneuvottelun käytöstä sisältyvät Ruotsin rättegångsbalkenin 4 luvun 11–13 §:iin. Oikeuskäytäntöä tutkittaessa voidaan huomata, että Ruotsin korkein oikeus on toistaiseksi pidättäytynyt ottamasta kantaa videoneuvotteluun. Varsinaisia ennakkoratkaisuja ei siten ole saatavilla. Välillinen kannanotto ilmenee kuitenkin Svean hovioikeuden 2009 antamasta ratkaisusta, jossa oikeudenkäyntivirhe on todettu. Asiassa on tullut arvioitavaksi ulkomaisten todistajien esitutkintakertomusten käyttö todisteena kärjäoikeudessa. Hovioikeus on katsonut, ettei kärjäoikeus ollut ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin todistajien kuulemiseksi videoneuvottelun välityksellä (ks. Rättsfall från Hovrätterna RH 2009:79, s. 4).

Edellä mainittu videoneuvottelujen vakituisen käytön mahdollistava lakimuutos on tullut voimaan vuoden 2008 lopulla. Muutos on tarkoittanut videoneuvottelun käytön laajentamista kaikkiin kärjä- ja hovioikeuksiin. Sääntely on toteutettu lisäämällä Ruotsin oikeudenkäymiskaaren julkisuutta ja yleistä järjestyksenpitoa koskeviin lukuihin videoneuvottelujen yleiseen käyttöön liittyvät säännökset, jotka käsittävät kaikki oikeudenkäyntiin osallistuvat tahot. Niin riita- kuin rikosasian asianosaiset ja todistajat voivat osallistua oikeudenkäyntiin videoyhteyden välityksellä. Sääntely pätee myös muutoksenhaikutuomioistuimissa.

Ruotsissa on katsottu, että videoneuvotteluyhteyden välityksellä toteutettava osallistuminen voidaan lain mukaan rinnastaa asianosaisen henkilökohtaiseen läsnäoloon oikeudenkäynnissä.

Videoneuvotteluyhteyden käyttöönotto ei kuitenkaan ole tuonut muutosta pääsääntöön, joka edellyttää oikeudenkäyntiin osallistuvien henkilöiden läsnäoloa oikeudessa. Videoneuvottelun hyödyntäminen muodostaa siis poikkeuksen edellä kuvattuun perusperiaatteeseen, eikä sillä puututa asianosaisten oikeuteen saapua henkilökohtaisesti istuntoon.

Päätös asian käsittelyyn osallistuvan henkilön kuulemisesta videoyhteyden välityksellä on jätetty tuomioistuimen tapauskohtaisen harkinnan varaan.

Tuomioistuin voi perustaa videoneuvottelua koskevan päätöksensä myös arvioon siitä, toteutuuko molemminpuolisesti hyväksyttävä ratkaisu tai tuomioistuimen ulkopuolella tehtävä sovittelu yhtä tasapuolisesti riippumatta tietyn asianosaisen mahdollisuudesta turvautua videoneuvotteluyhteyteen. Yhteyden käyttöä koskevan ratkaisun on kaiken kaikkiaan pohjauduttava kokonaisvaltaiseen ja tapauskohtaiseen arviointiin. Päätöstä tehtäessä on tarkoin punnittava sekä videoneuvotteluyhteyden käyttöä puoltavat että asiaan osallisten henkilökohtaista läsnäoloa suosivat näkökohdat.

Yhteenvedon Ruotsin järjestelmästä voidaan esittää, että videoneuvottelun käyttöä koskeva sääntely kattaa oikeudenkäynnin kaikki vaiheet asian valmistelua ja sovintoa myöten. Säännökset ovat myös sovellettavissa kaikissa oikeusasteissa.

Ruotsissa on eräissä laajoissa, useita kymmeniä vastaajia käsittäneissä rikosjutuissa saatettu päätyä videoneuvottelun käyttöön. Perusteina käyttöön on ilmennyt käytännöllisiäkin, esimerkiksi tuomioistuimen tilankäyttöön ja turvallisuuskäyttöön liittyviä syitä, joihin tukeutuen on voitu videoneuvottelua käyttää tietty ajanjakso prosessin kokonaisuudesta. Tekninen toteutus on näissäkin tapauksissa osoittautunut onnistuneeksi ja myös asianosaiset ovat olleet tyytyväisiä prosessin läpivientiin.

Edelleen on muun ohella hovioikeuksissa edellytetyn valituslupamenettelyn soveltamisalaa laajennettu ja käräjäoikeuksissa otettu käyttöön järjestelmä, jolla suullinen näyttö tulee ääni- ja kuvateknisesti tallennetuksi. Hovioikeuksissa voidaan tällöin turvautua aiemmin luotuihin tallenteisiin suullista todistelua arvioitaessa.

Todistelu-uudistus on edellyttänyt huomattavia teknisiä voimavaroja sekä tuomioistuimen henkilöstöön kohdistunutta koulutusta. Näiden yhteenlasketuksi hinnaksi on muodostunut 262 miljoonaa kruunua (noin 30,4 miljoonaa euroa). Myös vastaisuudessa odotetaan syntyvän kustannuksia. Videoneuvottelutekniikkaan ja hankkeen toteutukseen on kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna oltu erittäin tyytyväisiä ja menettelyjä on pidetty sujuvina.

4.2 Norja

Norjan tuomioistuimissa videoneuvottelutekniikkaa käytetään riita-asioiden valmistelussa (tvisteloven § 9 - 4), pääkäsittelyissä (§ 13 - 1) ja sovitteluissa (§ 8 - 5) sekä rikosjutuissa vangitsemisasioiden ja "myönnettyissä" asioissa. Näissä asioissa voidaan kuulla todistajia, asiantuntijoita ja tulkkeja sekä asianajajia, vastaajia ja syyttäjiä.

Todistelua ei nauhoiteta eikä tallenneta videolle pääkäsittelyissä.

Videoyhteys on nähty tarpeelliseksi myös kuultaessa ulkomailla asuvia todistajia, jolloin merkittävänä taustatekijänä näyttäytyvät kustannussyöt.

Epäiltäessä videotekniikan käytön tarkoituksenmukaisuutta voidaan henkilöitä kuulla istuntosalissa ("Det er et hovedvilkår for bruk av fjernavhør at forklarigen ikke er særlig viktig, og at det ikke må være betenkelig å bruke fjernavhør").

Norjassa videoteknisen yhteyden merkittävimpinä etuina on esimerkiksi sen varmuus suhteessa puhelimeen ja tilanteet, joissa todistaja pelkää. Tunnistaminen luonnistuu vaittomammin videoneuvottelun välityksellä ja todistajien on huomattavasti helpompi toteuttaa omaa lakisääteistä velvollisuuttaan, kun vallitsevat olosuhteet eivät ole omiaan

häiritsemään todistajan kertomusta tai vaikuttamaan sen sisältöön. Hyödyt konkretisoituvat myös silloin, kun istunnossa olisi määrä kuulla lasta tai joko sairauden tai vanhuuden takia rajoitettua henkilöä. Istuntoon saapuminen saattaisi tällöinkin heijastua vastaanotettavan todistelun sisältöön.

Kuultavan asuessa ulkomailla tai muuten kaukana paikkakunnalta, jossa istuntosali sijaitsee, kuuleminen voidaan tarvittaessa tilannekohtaisesti järjestää etäyhteyden avulla. Yhtä lailla on perusteltua, että myös karkotettuja henkilöitä voidaan kuulla videotekniisin apuvälinein. Yleisinä videotekniikan soveltuvuuden hyötyinä voidaan todeta käsitteilyn nopeutuminen sekä huomattavat kustannussäästöt.

4.3 Tanska

Tanskassa videoneuvottelutekniikkaa on alettu käyttää vuodesta 2007 lukien neljässä alioikeudessa. Vuodesta 2009 videoneuvottelutekniikka on ollut käytössä kuudessa alioikeudessa. Kyse on ollut niin kutsutusta Full scale -järjestelmästä, jossa on esimerkiksi videoyhteys samanaikaisesti vankilaan, syyttäjävirstoon ja mahdollisesti toiseen saliin toisessa alioikeudessa. Tarkoituksena on, että vuodesta 2013 alkaen videoneuvottelutekniikka on käytössä kaikissa ali- ja ylioikeuksissa sekä vankiloissa ja syyttäjänvirstoissa. Arvioitu kokonaiskustannus on noin 130 miljoonaa Tanskan kruunua (noin 17,5 miljoonaa euroa).

Tanskassa videoneuvottelutekniikkaa käytetään riita- ja rikosasioissa sekä myös konkurssiasioissa ja isyysjutuissa. Tanskan järjestelmässä on mahdollista kuulla kaikkia kuultavia videoneuvottelun välityksin. Vangitsemisoikeudenkäynnissä voidaan vangittavaksi esitettyä ja syyttäjää kuulla videoneuvottelun välityksellä. Avustajaa ei voida toistaiseksi kuulla tämän omasta toimistosta. Rikosasiain pääkäsittelyissä voidaan kuulla todistajia, asiantuntijoita ja asianomistajia. Niin kutsutuissa pienissä jutuissa, joista rangaistuseuraamuksena voi seurata enintään sakkoa tai yksi vuoksi vankeutta, voidaan kuulla myös vastaajia.

Riita-asioissa voidaan kuulla asianosaisia sekä todistajia ja asiantuntijoita. Ulosotto- ja konkurssiasioissa voidaan kuulla velkojia. Paikalla olevia pelkääviä todistajia kuultaessa voidaan käyttää videota niin, että vastaaja voi seurata kuulemista viereisessä huoneessa. Niin kutsuttuja päätodistajia kuullaan uskottavuuteen perustuen pääsääntöisesti henkilökohtaisesti istuntosalissa. Todistelua ei tallenneta videolle pääkäsittelyssä.

Tanskassa ulkomailla olevia henkilöitä ei olla juurikaan kuulusteltu videoneuvottelun välityksin. Vuodesta 2013 alkaen ryhdytään kuulemaan myös ulkomailla olevia henkilöitä.

5 Videoneuvottelun käyttö Suomen ja Venäjän välisessä lähialueyhteistyössä

5.1 Suomen lainsäädäntö

Kansainvälinen oikeusapu perustuu yleensä kansainvälisiin sopimuksiin. Valtion kansallisen lainsäädännön perusteella pyynnön esittäminen tai pyynnön vastaanottaminen voi olla mahdollista ilman sopimustakin kuten Suomessa. Esitettäessä pyyntö toiselle valtiolle ilman, että sen kanssa on voimassa oleva sopimus, pyynnön täyttäminen riippuu kyseisen maan lainsäädännöstä. Videoneuvottelusta on erillisiä säännöksiä Euroopan neuvoston (EN) rikosoikeusapusopimuksen 2. lisäpöytäkirjassa (2001), johon Suomi valmistelelee liittymistään.

Suomi on jo tällä hetkellä valmis videokuulemisiin rajat ylittävissä asioissa oman kansallisen lainsäädäntönsä nojalla ja käytännössäkin järjestää sellaisia useiden maiden kanssa. Lähes kaikki käytännön kokemukset ovat tuomioistuinasioita ja pääasiassa Viron kanssa. Esitutkinnassa videoneuvotteluja ulkomaiden kanssa ei ole vielä ollut ja kyseinen menettely olisi kansainvälisissä oikeus- tai virka-avussa poliisiasioissa uusi.

5.2 Venäjän lainsäädäntötilanne

Venäjä vaatii kansainvälisessä oikeusavussa yleensä kansainvälistä sopimusperustaa. Suomi on valmis soveltamaan Euroopan neuvoston rikosoikeussopimusta (1959) Venäjän kanssa. Kansainväliset videokuulemiset tulevat täysin mahdollisiksi Venäjän kanssa kuitenkin vasta sen jälkeen, kun Venäjä liittyy Euroopan neuvoston rikosoikeusapusopimuksen 2. lisäpöytäkirjaan. Tällä hetkellä Venäjän tekee valmistelevaa työtä yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamiseksi ja ratifioimiseksi. Liittymisaikataulu ei ole tiedossa.

Venäjän lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä videoneuvottelun käyttämisestä kansainvälisen rikosoikeusavun keinona. Venäjällä on käytetty videoneuvottelua kansallisessa prosessissa ja kansainvälisissä asioissa ad hoc -periaatteella muun muassa Saksan kanssa.

5.3 Lähialueyhteistyöhanke

Oikeusministeriö on pitänyt videoneuvottelun käytön selvittämistä Suomen ja Venäjän välisissä rikosasioissa tärkeänä tavoitteena. Oikeusministeriö on käynnistänyt selvitystyöt Venäjän pääsyyttäjänviraston, oikeusministeriön ja tuomioistuinlaitoksen kanssa kahden lähialueyhteistyöhankkeen puitteissa vuonna 2008 (Rikosoikeudellisen yhteistyön kehittämishanke).

Venäjä on ilmoittanut Suomelle, että videoneuvottelun käytölle on nyt mahdollisuus esitutkintavaiheessa olevissa asioissa, joissa ulkomaan toimivaltainen viranomaisen lähettää Venäjälle oikeusapupyynnön ja pyytää todistajan kuulemista Venäjällä videoyhteyden avulla. Menettelyyn voidaan soveltaa Venäjän rikosprosessilakia ja oikeusapupyynnön täyttämiseen EN:n rikosoikeusapusopimusta (1959).

Suomi ja Venäjä ovat sopineet, että yhteistyötä on syytä jatkaa menettelyn kehittämiseksi. Keskeisin edelleen selvitystä vaativa asia on videoyhteyden salauksen toteuttaminen käytännössä molemmin puolin rajaa.

Venäjän viimeisin rikosprosessilain muutos on tehnyt mahdolliseksi videoneuvottelun käytön myös tuomioistuinasioissa. Asia vaatii sekä lopullista sopimista että konkreettisten kysymysten selvittämistä kuten pöytäkirjan ja kansainvälisen oikeusapupyynnön laatiminen ja toimittaminen keskusviranomaisen välityksellä, yhteydenotot, salaussvaatimukset ja niin edelleen.

Videokuulemista on simuloitu sekä Venäjän pääsyyttäjänviraston että tuomioistuinlaitoksen kanssa ja videokuulemiset ovat onnistuneet teknisesti erinomaisesti (Pietari – Kouvolan hovioikeus ja Pihkova – Helsingin käräjäoikeus).

Suomessa on järjestetty kansallisia yhteistyökokouksia Oikeushallinnon tietotekniikka-keskuksen (OTTK), Poliisihallituksen (PoHa) ja Haltikin kanssa. PoHan osalta Suomen neuvottelutavoite on saada aikaiseksi videoyhteyden salaussvaatimusten toteuttaviin kansainvälisiin videokuulemisiin. Videoyhteys tulisi salata ainakin Suomen rajojen sisällä. Kokouksissa on päätetty, että kun asia on tekniseltä osin selvitetty Venäjän kanssa, se voidaan sen jälkeen siirtää teknisille asiantuntijoille käytännön toteuttamista varten ja palvelusopimusasioista vastaaville henkilöille PoHa:ssa, OTTK:ssa ja Haltikissa. Tuomioistuinasioissa asiaa tulee vielä selvittää erikseen.

6 Euroopan ihmisoikeussopimus ja videoneuvottelun käyttö

6.1 Videoneuvottelun käyttö 5 artiklan rajoissa

Videoneuvottelun käytössä on arvioitava Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 5 artiklan asettamia vaatimuksia, joista tärkeimpänä näyttäytyy 3. kohdassa tarkoitettu pidätetyn tai vapaudenriiston kohteeksi joutuneen tuominen viipymättä tuomarin tai muun tuomiovaltaa käyttävän viranomaisen tutkittavaksi.

Ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 4. kohdassa kuvattu vangitsemisen edellytysten uudelleen tutkinta ei sanamuotonsa perusteella aseta yhtä tarkkarajaista vaatimusta vastaan ”tuomarin eteen” saattamisesta.

Ensimmäistä vangitsemiskäsittelyä ja asian seuraavia tutkimiskertoja koskevan ihmisoikeussääntelyn kirjoitustavoissa on siten selvä ero, mikä viittaa myös todellisuudessa erilaisiin lähtökohtiin arvioitaessa menettelyiltä edellytetyjä vaatimuksia. Joka tapauksessa on ilmeistä, että 5 artiklan 3. kohta saattaisi johtaa ristiriitaan videoneuvottelua käytettäessä. Tulkinnassa on huomioitava Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kyseisiä artikloja koskevaa käytäntöä.

Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja sisältävästä tietokannasta ei ilmene edellä selostettujen artikloiden soveltamistilanteita, joissa videokuulemisen hyväksyttävyyden olisi päätynyt arvioitavaksi. Ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3. kohdassa käytetystä ilmaisusta huolimatta videoneuvottelun turvautuminen ei ole ratkaisevalla tavalla ristiriidassa sopimuksen asettaman vaatimustason kanssa. Hyväksyttävyyden rajoissa pysyvän tulkinnan kannalta saattaa kuitenkin huomattava painoarvo olla sillä, voiko videon välityksellä kuultava syytetty käyttää avustajaa tukenaan kuulemistilanteessa. Tältä osin on myös merkitystä sillä, että avustajan tulisi olla samassa tilassa päämiehensä kanssa osapuolten luottamuksellisen vuorovaikutuksen toteutumiseksi. Poliisimiesten vastatessa kuulemismenettelystä saattaa ilmetä ainakin väitteitä siitä, että kuultavan ilmaisun vapaus on painostuksen tai uhkailun takia vaarantunut.

Ongelmallisena on siis pidettävä nimenomaan tilanteita, joissa samanaikaisesti avustaja on läsnä tuomioistuimessa ja päämiestä kuullaan videoneuvottelun välityksin vankilasta käsin.

6.2 Pääasian käsittelyyn (6 artikla) ja videoneuvotteluun liittyvä ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla sisältää sekä ihmis- että perusoikeutena tunnetuksi tulleen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen, jonka osatekijöitä ovat muun muassa menettelyn kohtuullinen kesto sekä julkisuus ja tuomioistuinten riippumattomuus. Erillisen 3. c) kohdan perusteella taataan oikeus joko henkilökohtaiseen tai avustajan välityksellä toteutuvaan puolustautumiseen ja maksuttomaan oikeusapuun.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyy joitakin ratkaisuja, jotka ovat sivunneet myös videoneuvottelun käyttöä oikeudenkäynnissä. Hajanaisesta käytännöstä ei ilmene juurikaan tilanteita, joissa videoneuvottelun käyttöön olisi puututtu.

Eräänä videoneuvottelun kannalta huomionarvoisena tapauksena on esille noussut ihmisoikeustuomioistuimen 2.11.2010 antama ratkaisu *Saknovsky vs. Venäjä*. Asiassa on arvioitu syytetyn tehokkaan oikeusavun toteutumista. Kyse on ollut valittajan oikeudesta henkilökohtaiseen läsnäoloon sekä avustajan käyttöön hänen asiansa käsittelyssä ylimmässä oikeusasteessa. Valittajaa kuultiin muun muassa videoneuvottelun välityksin vastoin hänen tahtoaan.

Ihmisoikeustuomioistuin totesi 6 artiklan 1 ja 3 c) kohtaa loukatun. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, ettei ollut tarpeen tutkia erikseen, oliko videoyhteyden käyttö ollut tapauksen oloissa EIS:n 6 artiklan kanssa yhteensopivaa.

Tapauksessa *Zhukovskiy vs. Ukraina* 3.3.2011 on ollut kysymys siitä, että valittajan asian kansallinen ratkaisu oli perustunut todisteluun, joka oli vastaanotettu hänen poissa ollessaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että vuorovaikutusta todistelussa olisi voitu lisätä nykyaikaisella teknologialla kuten videoneuvotteluyhteydellä.

Ratkaisu *Kuptsov and Kuptsova vs. Venäjä* 3.3.2011 ei ole sisältänyt kannanottoa siitä, onko valittaja Kuptsovin kuuleminen videoneuvottelun välityksellä hyväksyttävää oloissa, joissa häntä kuultiin tutkintavankilasta vain videon välityksin hänen avustajansa ollessa oikeussalissa. Asian arviointiin saattoi vaikuttaa myös se, ettei valittaja ollut väittänyt menettelyä 6 artiklan vastaiseksi.

7 Tavoitetila ja työryhmän kannanotot

7.1 Videoneuvottelu ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteet

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttamiseksi on pyrittävä takaamaan oikeudenkäynnin kohtuullinen kesto ja oikeusturvan saavutettavuus sekä asianosaisten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Oikeudenkäynnin keskeisimpiä periaatteita ovat suullisuus, välittömyys ja keskitys. Oikeudenkäynnin suullisuudella tarkoitetaan prosessitointen esittämistä ja kommunikointitapaa, joka siis on puhuttu sana. Prosessin välittömyys tarkoittaa taas sitä, että oikeudenkäyntiaineisto (sekä asianosaisten lausumat että todistelut), esitetään välittömästi siinä oikeudessa, jossa juttu on vireillä ja ratkaistaan. Jutun ratkaiseva tuomari ottaa ilman välikäsiä vastaan sen oikeudenkäyntiaineiston, jonka perusteella juttu ratkaistaan.

Tämän edellytyksenä on oikeudenkäynnin järjestäminen niin, että tuomarit ovat henkilökohtaisessa ja suorassa kontaktissa asianosaisiin ja todistajiin sekä prosessissa käytettäviin tietolähteisiin, jolloin tuomarit saavat välittömän ja suoran vaikutelman aineistosta ja sen esittäjistä. Tällöin tuomioistuimien voi perustaa ratkaisunsa esitetystä aineistosta välittömästi tekemiinsä näkö- ja kuulohavaintoihin.

Välittömyyden avulla juttu selvitetään mahdollisimman luotettavasti ja perusteellisesti, mikä edistää oikeudenkäynnin varmuutta.

Keskityisperiaatteella tarkoitetaan puolestaan prosessin viemistä läpi mahdollisimman yhtäjaksoisessa menettelyssä. Oikeudenkäyntiaineisto on pyrittävä esittämään tuomioistuimelle ja ratkaisemaan yhdellä kertaa. Keskitys on välittömyyden välttämätön edellytys. Pääkäsittely saatetaan mieluummin loppuun yhdessä ainoassa oikeudenkäyntitilaisuudessa tai ainakin istunnoissa, jotka ovat ajallisesti mahdollisimman lähellä toisiaan, jotta asianosaiset ja tuomioistuimen jäsenet pystyisivät muistamaan ja hallitsemaan kaikki prosessissa esiin tuodut seikat ja todisteet. Toisaalta yhtäjaksoinen käsittely joututtaa pääkäsittelyä, sillä lykkäykset eivät vain vaaranna asian hallitsemista ja asian luotettavaa selvittämistä vaan myös pitkittävät oikeudenkäyntiä ja aiheuttavat siten myös lisäkustannuksia. (Virolainen, Prosessioikeus 2003 s. 126, 131 ja 134–135.)

Määrällisesti suurin osa henkilötodistelun vastaanottamisista käräjäoikeuksissa tapahtuu rikosprosessissa. Rikosprosessiin sen laajimmassa merkityksessä voidaan katsoa kuuluvan esitutkinta-, syyteharkinta-, oikeudenkäynti- ja täytäntöönpanovaiheen. Videokulemisen laajentunut käyttöala mahdollistaa videotekniikan käytön kaikissa prosessin vaiheissa.

Työryhmän keskeisenä pyrkimyksenä on ollut selvittää videoneuvottelun käyttömahdollisuuksien laajentamista entisestään ja näin saavutettavia etuja ja hyötyjä. Videoneuvottelun käytön laajentamisen avulla on saavutettavissa tulevaisuudessa merkittäviäkin kustannussäästöjä. Tämä ei kuitenkaan työryhmän mukaan voi olla videoneuvottelun käytön kehittämisen ja laajentamisen ensisijainen tavoite.

Työryhmä on tarkastellut videoneuvottelun käyttöalaa myös valtioiden rajat ylittävien oikeudenkäyntien kannalta. Tällöin todistajia tai muita kuultavia voidaan kuulla toisesta valtiosta ilman, että kuultavan tarvitsee henkilökohtaisesti matkustaa asiaa käsittelevään tuomioistuimeen. Tämä olisi käyttökelpoinen tapa asianosaisten kuulemisessa myös esimerkiksi oleskelulupia koskevissa asioissa edellyttäen, että kyseisessä maassa pystytään järjestämään videoyhteys. Oikeudenkäyntiin osallisia on mahdollista kuulla myös muista valtioista ja näin tehostaa ja nopeuttaa prosessia sekä samalla saavuttaa huomattavia kustannussäästöjä alentuneiden matkakustannusten osalta.

Käräjäoikeusverkoston rakenneuudistuksen tavoitteena on ollut muun muassa se, että voitaisiin paremmin erikoistua ja tasata työmääriä eri alueilla. Yksikkökoon suurentamisella on pyritty myös yksiköiden tehokkuuden kasvattamiseen. Toimipaikkaverkoston harvenemisen seurauksena etäisyydet käräjäoikeuksien istuntopaikoille ovat jossain määrin kasvaneet.

Oikeusturvan kannalta tärkeää on panostaa sähköisen asioinnin toimivuuteen ja esimerkiksi juuri videokuulemismahdollisuuksien lisäämiseen. Erityisesti niin kutsutuissa sivutoimi- tai palvelupisteissä videoneuvotteluteknikka on hyödyllinen apuväline ja tukee osaltaan kansalaisen oikeusturvan saavutettavuutta alueellisesti sekä lyhentää oikeudenkäynnin kestoa säästyneiden kustannusten lisäksi.

Hovi- ja hallinto-oikeuksien tuomiopiirit ovat jo nyt erittäin laajat ja ne tulevat vireillä olevan uudistuksen toteutuessa entisestään suurenemaan. Oikeuden saavutettavuuden parantamiseksi hovioikeudet suorittavat niin sanottuja matkakäräjiä pääkäsittelyitä varten. Matkakäräjien tarve korostuu verkoston harvenemisen myötä. Matkustamisesta aiheutuvia haittoja on mahdollista vähentää erityisesti videoneuvottelua hyödyntämällä. Samalla on mahdollista vähentää kustannuksia ja jopa lyhentää käsittelyaikoja.

Videoneuvotteluteknikka on pilotoinnin ja laitteiden teknisen tason ja käytettävyyden osalta parantunut. Kuva ja ääni ovat samanaikaisia. Laitteiden käytettävyyden on saattanut olla ongelmallista ja laitteiden sijoittelu ei aina ole ollut parhaalla mahdollisella tavalla suunniteltua. Pilotoinnin ja käyttäjien kokemusten perusteella tilannetta on parannettu. Toimitilojen osalta videoneuvottelulaitteiden vaatimat kaapeloinnit ja näyttöjen sijoittelu tulee ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa.

Prosessin järjestäminen suulliseksi, välittömäksi ja keskitetyksi on tärkeää varman, nopean ja halvan oikeudenkäynnin toteuttamiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa videokuuleminen on monin paikoin varteenotettava vaihtoehto. Sillä pystytään samanaikaisesti vaikuttamaan sekä prosessin joutuisaan läpivientiin että prosessin kustannuksiin.

Oikeusministeriö on ollut jo vuosia etulinjassa pilotoimassa ja kehittämässä videoneuvottelun käyttöä koko hallinnonalalla niin helppokäyttöiseksi ja luotettavaksi, että sen käyttökynnys olisi niin matala kuin mahdollista. Vuodesta 2008 lukien käyttöön otetun HD tekniikan avulla on saavutettu alkuperäisenä tavoitteena ollut kuvan ja äänen tekninen taso, joka luo vaikutelman siitä, että etäkuultava olisi itse läsnä istuntosalissa.

Työryhmän mielestä kansainvälinen vertailu sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö osoittavat, että videoneuvottelun käyttö oikeudenkäynnissä on mahdollista jopa nykytilaa laajemmin. Tätä tukee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 861/2007 suullista käsittelyä koskeva 8 artikla, jonka mukaan tuomioistuin voi järjestää suullisen käsittelyn videoneuvotteluna tai käyttäen muuta viestintäteknikkaa, jos siihen on tekniset valmiudet. Todistelun vastaanottamista koskevassa 9 artiklassa säädetään, että tuomioistuin päättää todisteiden vastaanottamistavoista ja tarvittavan todistelun laajuudesta sallittuja todisteita koskevien sääntöjen mukaisesti. Tuomioistuin voi hyväksyä todisteiden esittämisen todistajien, asiantuntijoiden ja asianosaisten antamina kirjallisina lausumina. Lisäksi se voi hyväksyä todisteiden esittämisen videoneuvottelun avulla tai käyttäen muuta viestintäteknikkaa, jos siihen on tekniset valmiudet.

8 Työryhmän ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi

8.1 Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 a §

Nykyinen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34a §:n 1 momentin videoneuvottelua koskeva säännös edellyttää paitsi, että käräjäoikeus harkitsee sen soveliaaksi, myös

1. ettei kuultava sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn taikka hänen henkilökohtaisesta saapumisestaan pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa;
2. kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan pääkäsittelyssä;
3. menettely on tarpeen kuultavan taikka tällaiseen henkilöön rikoslain 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta; tai
4. kuultava ei ole täyttänyt 15 vuotta tai hänen henkinen toimintansa on häiriintynyt.

Työryhmän näkemyksen mukaan edellä mainitut rajoitukset ohjaavat tulkintaa videoneuvottelun käyttöalaa tarpeettomasti rajaten käräjäoikeudessa. Hovioikeuden osalta voimassa oleva oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 24a §:n 2 momentin säännös on joustavampi ja jättää videoneuvottelun käytön tuomioistuimen harkintaan ("voidaan pitää soveliaana"). Työryhmän mielestä ei ole perusteita säätää asiasta eri tavalla eri oikeusasteissa.

Työryhmä ehdottaa säännöksen muuttamista joustavampaan muotoon siten, että videoneuvottelun käyttö jää tuomioistuimen harkintaan. Videoneuvottelun käyttöä harkitessaan tuomioistuin voisi ottaa huomioon esimerkiksi säännöksessä mainitut tilanteet, mutta tarkoituksena on kuitenkin lisätä videoneuvottelutekniikan käyttöä, jotta vireillä oleva asia saataisiin käsiteltyä ja ratkaistua joutuisasti, taloudellisesti ja kuultavan kannalta mahdollisimman vähän haitta aiheuttaen.

Ehdotus

Työryhmä ehdottaa käräjäoikeuksia koskevan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34a §:n muuttamista kuulumaan seuraavasti:

Kuuleminen tietoverkon välityksellä

Todistajaa tai muuta henkilöä voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta vastaavaa tiedonvälitystapaa, jos tuomioistuimien harkitsee tämän tarkoituksenmukaiseksi ja kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen läsnäoloaan. Kuuleminen voidaan erityisestä syystä toimittaa ilman näköyhteyttä. Osapuolille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Pääosin samansisältöinen ehdotus sisältyy työryhmämietintöön "Oikeudenkäynti hallintoasioissa" (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 4/2011). (Ks. kohta 8.5).

8.2 Videoneuvottelutekniikan käyttö valmisteluistunnossa

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 15d §:ssä säädetään riita-asian valmisteluistunnon pitämisestä puhelimitse tai käyttäen muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puheysteys keskenään, jos se on istunnossa käsiteltävien kysymysten laatu ja laajuus huomioon ottaen laissa säädetyn valmistelun tavoitteiden saavuttamiseksi tarkoituksenmukaista.

Säännös rajoittuu sanamuotonsa mukaan puheysteiden mahdollistavaan tiedonvälitystapaan. Laiksi oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien riita-asiain valmistelua, pääkäsittelyä sekä hakemusasioiden käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta koskevan hallituksen esityksen (HE 32/2001) mukaan säännöksellä on kuitenkin ollut tarkoitus valmistautua uudemman tekniikan käyttöön ottoon tuomioistuimissa ja tässä yhteydessä on ajateltu videoneuvottelutekniikkaa.

Ehdotus

Työryhmä ehdottaa, että videoneuvottelutekniikan käyttämisestä riita-asioiden valmisteluistunnoissa otettaisiin nimenomaiset säännökset lakiin tekniikan käytön laajentamiksi. Työryhmä ehdottaa, että riita-asian suullista valmistelua käräjäoikeuksissa koskevaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 15d §:ään lisättäisiin maininta videoneuvottelutekniikasta, jolloin säännös kuuluisi:

Valmisteluistunto voidaan pitää myös puhelimitse taikka käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on vähintään puheyhteys keskenään, jos se on istunnossa käsiteltävien kysymysten laatu ja laajuus huomioon ottaen 19 §:ssä säädetyn valmistelun tavoitteiden saavuttamiseksi tarkoituksenmukaista. Tällöin 12 luvun säännöksiä asian ratkaisemisesta asianosaisten poissaolon perusteella ei sovelleta.

Hakemusasioiden osalta oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 13 §:n viittaussäännös riitaasioiden käsittelyyn on riittävä.

Rikosasioiden osalta vastaava säännös on jo nykyisin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 10a §:ssä.

Vastaava lain tarkennus hovioikeuden suullista valmistelua koskien voitaisiin sijoittaa oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 8 §:n uuteen 3 momenttiin.

8.3 Laki sakon täytäntöönpanosta 30 § 1 momentti

Voimassaolevan lainsäädännön mukaan laki sakon täytäntöönpanosta 30 § 1 momentti kuuluu seuraavasti:

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään rikosasioiden oikeudenkäynnistä voimassa olevassa järjestyksessä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Muuntorangaistuksia käsitellään vuosittain käräjäoikeuksissa noin 11.300 kappaletta. Useat muuntorangaistuksen kohteena olevat henkilöt ovat kärsimässä rangaistustaan vankilassa muusta asiasta ja nykyisin voimassa olevan lain sakon täytäntöönpanosta 30 § 1 momentin mukaan henkilön on oltava henkilökohtaisesti läsnä muuntorangaistustunnossa ja läsnäolo edellyttää monessa tapauksessa vankikuljetuksia ja vartiointia.

Ehdotus

Sakon muuntorangaistusasiat voitaisiin käydä videoneuvottelun välityksin. Työryhmän mielestä sakon muuntorangaistusten käsittelyjen mahdollistaminen videoneuvottelun kautta nopeuttaisi asian käsittelyä, olisi kustannuksiltaan edullista sekä vähentäisi kuljetustarpeita.

Syyteneuvottelua ja syyttämättä jättämistä selvittänyt työryhmä on mietinnössään (26/2012) ehdottanut lisättäväksi mahdollisuuden käsitellä sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Menettelyä voitaisiin käyttää, jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi.

Vaikka sakon täytäntöönpanosta annetun lain 30 § 1 momentti on soveltamisaltaan yleinen, sen tarkoituksena on ennen muuta mahdollistaa videoneuvottelu tilanteissa, joissa muuntokäsittelyyn haastettu on vangittuna tai suorittamassa vankeusrangaistusta. Syyteneuvottelua ja syyttämättä jättämistä selvittäneen työryhmän ehdotuksen mukaan esitystä puoltaa vapautensa menettäneen henkilön kuljetuksiin liittyvät turvallisuusnäkökohdat. Näissä tapauksissa myös kustannus- ja tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat puoltavat esitystä. Järjestely ei myöskään ole ongelmallinen muunto-oikeudenkäyntiin haastetun oikeusturvan kannalta, koska käsittelyyn osallistuvilla on näkö- ja kuuloyhteys toisiinsa.

Työryhmä esittää säännöksen muuttamista pikaisesti.

8.4 Ulkomaalaislaki 125 §

Voimassaolevan lainsäädännön mukaan ulkomaalaislain 125 § kuuluu seuraavasti:

Menettely käräjäoikeudessa

Säilöön ottamisesta ja 123 §:n 3 momentissa tarkoitettusta poikkeuksellisesta sijoittamisesta päättäneen virkamiehen tai hänen määräämänsä on oltava läsnä asiaa käräjäoikeudessa käsiteltäessä.

Asian käsittelyssä käräjäoikeudelle on esitettävä selvitys säilöön ottamisen ja säilöön otetun ulkomaalaisen poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä. Säilöön otettu on tuotava käräjäoikeuden istuntoon, ja häntä on kuultava siellä säilöön ottamisen ja poikkeuksellisen sijoittamisen edellytyksistä.

Asian käsittelyä voidaan lykätä vain erityisistä syistä. Säilöön ottaminen jatkuu asian seuraavaan käsittelyyn, jollei käräjäoikeus toisin määrää.

Ulkomaalaislain 125 §:ssä säädetään menettelystä käräjäoikeudessa, kun ratkaistaan kysymystä maahan tulleen ulkomaalaisen henkilön säilöön ottamisesta kyseisen lain mainitsemissa tapauksissa. Lain 125 § 2 momentin nojalla ulkomaalaista henkilöä on asiaa kuultava siten, että hänet on tuotava henkilökohtaisesti oikeuteen.

Helsingin käräjäoikeudessa on vuonna 2011 ollut 489 saapunutta säilöönottoasiaa. Kun jokaista säilöönottoasiaa käsitellään keskimäärin kaksi tai kolme kertaa, on istuntoja säilöönottoasioissa kyseisenä vuonna ollut kaikkiaan 1.167. Koko maan saapuneiden säilöönottoasioiden lukumäärä vuonna 2011 oli 1345.

Ulkomaalaisia henkilöitä säilytetään säilöönottoyksikössä tai tilapäisesti poliisivankilassa, joista kuljetusmatka käräjäoikeuksiin voi olla hyvinkin pitkä.

Ehdotus

Työryhmä ehdottaa, että ulkomaalaislakia muutettaisiin siten, että ulkomaalaisia henkilöitä voitaisiin laissa mainituissa säilöönottoasioissa – ainakin asianosaisen suostumuksella – kuulla videoneuvottelutekniikkaa käyttäen kuten tällä hetkellä tapahtuu tutkintavankien osalta (PKL 15 §). Esitys koskee sekä niin sanottua ensimmäistä käsittelyä, että lain nojalla kahden viikon välein tapahtuvaa jatkokäsittelyä.

Ehdotuksen tarkoituksena on vähentää kuluja sekä poliisin että käräjäoikeuden osalta. Poliisille aiheutuu ulkomaalaisten oikeuteen tuomisesta merkittäviä henkilöstö- ja matkakuluja. Käräjäoikeuden osalta syntyvä säästö on pienempi, koska asian ratkaisemiseen menee sama aika siitä riippumatta, käsitelläänkö asia kuultavan paikalla ollessa istunnossa tai videota hyväksi käyttäen. Videon kautta kuuleminen on kuitenkin sujuvammin järjestettävissä.

Työryhmän käsityksen mukaan lainmuutos ei heikennä ulkomaalaisen kuultavan henkilön oikeusturvaa. Häntä kuullaan perusteellisesti ennen ratkaisun tekemistä.

8.5 Hallintoprosessilaki

Hallintolainkäyttölain uudistamiseksi on 4.2.2011 valmistunut työryhmämietintö "Oikeudenkäynti hallintoasioissa" 4/2011. Mietinnössä on ehdotettu, että hallintolainkäyttölain tilalle säädettävään lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (hallintoprosessilaki) tulisi nimenomainen pykälä koskien tietoverkon välityksellä tapahtuvaa kuulemistä suullisessa käsittelyssä.

Ehdotettu säännös ja sitä koskevat yksityiskohtaiset perustelut kuuluvat seuraavasti:

"75 § Kuuleminen tietoverkon välityksellä. Todistajaa tai muuta henkilöä voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä myös käyttäen videoneuvottelua tai muuta vastaavaa tiedonvälitystapaa, jos hallintotuomioistuimien harkitsee tämän tarkoituksenmukaiseksi ja kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen läsnäoloaan. Kuuleminen voidaan erityisestä syystä toimittaa ilman näköyhteyttä. Osapuolille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä."

Perusteluissa todetaan muun muassa seuraavaa:

75 § Kuuleminen tietoverkon välityksellä

Pykälässä säädettäisiin erityisistä keinoista kuulla henkilöä suullisessa käsittelyssä niin, että kuultava henkilö ei ole henkilökohtaisesti läsnä istuntosalissa. Säännös olisi uusi. Sen sijaan voimassa olevaan lakiin sisältyvästä mahdollisuudesta kuulla virka-aputeitse luovutettiin, koska se heikentää oikeudenkäynnin välittömyyttä. Siihen ei myöskään

ole tarvetta, sillä tarvittaessa hallintotuomioistuimella olisi aina mahdollisuus järjestää istunto toisella paikkakunnalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuulemisesta teknistä apuvälinettä käyttäen. Säännös merkitsee, että hallintotuomioistuin voisi kuulla henkilöä käyttäen videoneuvotteluyhteyttä. Momenttiin otettaisiin myös maininta vastaavasta tiedonvälitystavasta, jolla varaudutaan teknologian kehittymiseen alalla. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi edellytettäisiin pääsääntöisesti, että käytettävissä tulisi olla sekä ääni-, että näköyhteys.

Videoneuvottelussa henkilöä voidaan kuulla siten, että tilanne on pitkälle samankaltainen kuin henkilöä välittömästi tuomioistuimen pääkäsitelyssä kuultaessa. Tarkoituksena olisi, että oikeudenkäynnissä kuultava henkilö menisi videoneuvottelua varten tavallisesti siihen häntä lähimpään tuomioistuimeen, jossa olisi videoneuvottelulaitteet tätä tarkoitusta varten.

Edellytyksenä tietoverkon kautta tapahtuvalle kuulemiselle olisi 1 momentin mukaan ensinnäkin se, että tuomioistuin harkitsee tämän tarkoituksenmukaiseksi. Tuomioistuimen tulisi arvioinnissaan ottaa huomioon esimerkiksi asiaa käsittelevään hallintotuomioistuimeen saapumisesta aiheutuvat kohtuuttomat matkakustannukset, mutta myös esimerkiksi kuultavan henkilöön liittyvät seikat ja rajoitukset. Toiseksi edellytettäisiin, että kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen läsnäoloaan. Myös tältä osin harkinnan tekisi tuomioistuin.

Pykälän 2 momentin mukaan otettaisiin selventävä säännös siitä, että asianosaisilla tulee oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi aina olla mahdollisuus esittää kuultavalle kysymyksiä. Videoneuvotteluyhteyden välityksellä tapahtuvassa kuulemisessa noudatettaisiin muitakin kuulemista ja todistelua koskevia yleisiä säännöksiä.

Työryhmä kannattaa edellä mainittua hallintoprosessin uudistusehdotusta perustelui-neen.

8.6 Videoneuvottelun käytön kehittäminen oikeudenkäyntiavustajan näkökulmasta

8.6.1 Videokuulemisen laajentaminen ja teknisen kynnyksen madaltaminen

Videoneuvottelun kautta tapahtuvan yhteistyön lisäämistä oikeudenkäyntiavustajien, poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten välillä tulisi laajentaa. Nykyisin kuullaan monissa asioissa todistajia puhelimitse. Tähän verrattuna videokuuleminen on huomattava parannus. Todistajan luotettavuuden arviointi on tällöin huomattavasti helpompaa.

Videoneuvottelun välityksin on myös mahdollista näyttää todisteita kuultavalle. Dokumenttikameran avulla voidaan näyttää myös muita todisteita kuin asiakirjoja. Erityisesti asiantuntijatodistajien kuuleminen videoneuvottelulla on ongelmatonta.

Videokuulemisen laajentumisen yhtenä edellytyksenä on teknisen kynnyksen ja kustannusten madaltaminen. Viimekädessä tavoitteena voitaisiin pitää sitä, että yhteys voidaan ottaa tietoturvallisesti lähtökohtaisesti mistä tahansa tietokoneesta, jossa on web-kamera ja internet-yhteys. Tällöin esimerkiksi asianajotoimistojen olisi vaivatonta hankkia tarvittavat välineet yhteyden luomiseksi.

8.6.2 Oikeudenkäyntiavustajan asema, jos vastaajaa kuullaan videon välityksellä

Yksinkertaisissa asioissa, kuten summaarisluontoisissa pakkokeinoasioissa, joissa käsitellään vain vangitsemisen tai edelleen vangittuna pitämisen edellytyksiä, ei ole esiintynyt käytännössä ongelmaa siinä, että vastaaja on vankilassa videoneuvotteluyhteyden päässä ja avustaja käräjäoikeudessa. Tällaisissa pakkokeinoasioissa ei myöskään ole ollut ongelmallista, mikäli avustaja on ollut vastaajan luona vankilassa.

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä avustajalla ja päämiehellä on oltava mahdollisuus järjestää kahdenkeskisiä neuvotteluja oikeudenkäynnin aikana. Avustajan on pystyttävä seuraamaan oikeudenkäyntiä täysipainoisesti. Laajemmissa asioissa videoneuvottelun käytön soveltuvuus jää tapauskohtaisen harkinnan varaan, jos avustaja olisi vastaajan luona videoyhteyden päässä. Mikäli päämiestä kuullaan videoneuvottelun välityksin esimerkiksi toisesta maasta, voi olla perusteltua, että hänellä olisi kaksi avustajaa, jolloin toinen avustaja olisi päämiehen luona ja toinen henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä.

8.7 Vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä

Rikosasian vastaajan kuuleminen käräjäoikeudessa videoneuvottelun välityksellä ei toistaiseksi ole mahdollista. Tämän taustalla on rikosasian vastaajan korostunut oikeusturvan tarve. Nykytekniikan on arvioitu mahdollistavan sellaisen yhteyden, jonka käyttö vastaa perinteistä suullista ja välitöntä oikeudenkäyntiä. Käytännössä on havaittu, että videoneuvottelun hyödyntäminen voi esimerkiksi lyhentää henkilön pidätettynä olemisen aikaa silloin, kun asiasta ei vielä ole tuomioistuimen päätöstä.

Ruotsissa videoneuvottelun käyttömahdollisuudet ulottuvat laajemmalle kuin suomalaisessa järjestelmässä. Esimerkiksi vastaajan kuuleminen videoneuvottelun avulla perustuu Ruotsissa vapaaehtoisuuteen. Jos vastaaja haluaa tulla henkilökohtaisesti kuulluksi, on hänelle annettava siihen mahdollisuus. Vangitsemisasioiden käsittelyssä ei kuitenkaan ole ilmennyt tarvetta pitäytyä henkilökohtaisen läsnäolon mahdollisuudessa. Sama

pätee todistajiin, jotka on kutsuttu kuultaviksi videoneuvotteluyhteyden välityksellä. Heillä ei ole oikeutta saapua henkilökohtaisesti istuntoon. Vastaavaa käytäntöä voitaisiin soveltaa Suomessa.

Ehdotus

Tuomioistuin voisi tehdessään prosessisuunnitelmaa esittää oikeudenkäynnin tapahtuvan videoneuvottelun välityksellä myös vastaajan osalta. Suomessakin vastaajalla tulisi kuitenkin olla oikeus tulla henkilökohtaisesti kuulluksi.

Työryhmän mielestä videoneuvottelun käyttöalan laajentaminen vastaajan kuulemiseen rikosasioissa olisi Suomessa perusteltua.

Työryhmässä on keskusteltu myös koko oikeudenkäynnin videoimisesta ja tallentamisesta Ruotsin mallin mukaisesti muutoksenhakua varten tarkoituksena rajoittaa hovioikeuksien pääkäsittelyjä. Sekä jatkokäsittelylupauudistus että pääkäsittelyjen kohteen täsmentäminen ja rajoittaminen ovat tuoneet helpotusta hovioikeuksien pääkäsittelyruuhkiin.

Työryhmän näkemyksen mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytysten perusteella vastaajan kuuleminen rikosasiassa videoneuvottelun välityksin tulisi järjestää vapaaehtoiseksi. Jo vanhastaan tunnettu oikeus päästä tuomarin luo -periaate lukeutuu niihin vahvoihin ja perustavanlaatuisiin oikeuksiin, joihin puuttumisen tulisi olla tarkoin rajattua. Vastaajan yksittäistapausta koskeva suostumus voisi kuitenkin perustaa mahdollisuuden teknisen neuvotteluyhteyden käyttöön tästä huolimatta.

Vangitun vastaajan läsnäolo rikosasian pääkäsittelyssä voitaisiin korvata videoneuvotteluyhteydellä ainakin silloin, kun vastaaja tämän hyväksyy. Kuuleminen videoneuvottelun välityksellä sopisi moniin rikosasioiden pääkäsittelyihin, joissa ainakin syytteen ydinasiat ovat riidattomia ja joissa vastaaja ei katso fyysistä läsnäoloaan oikeussalissa tarpeelliseksi. Näin menetellen saataisiin vähennettyä vankien kuljetuskustannuksia ja henkilöiden sitomista vankikuljetuksiin. Järjestely parantaisi myös henkilöturvallisuutta.

Vastaajan läsnäoloa videoneuvottelun välityksin ei pitäisi sulkea pois edes lievää vakavammassa rikoksissa. Esimerkiksi tunnustetun rikoksen käsittelyssä vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä olisi useissa tapauksissa riittävä keino myös vastaajan oikeusturvan kannalta. Vastaajan kuuleminen videoneuvottelun välityksellä olisi myös usein hyvä ratkaisu turvallisuussyistä. Rikosseuraamuslaitos selvittää parhaillaan säästökohteita. Yhtenä keinona on pohdittu rikosoikeudenkäyntien järjestämistä videoneuvottelun välityksellä vankilasta käsin.

Videoneuvottelun käyttö voi entistä paremmin tehostaa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kappaleen vaatimusten toteutumista, jonka mukaan pidätetty tai vapaudenriiston kohteeksi joutunut on viipymättä tuotava tuomarin tai lain nojalla tuomiovaltaa käyttävän muun viranomaisen tutkittavaksi ja hänellä on oikeus oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa tai oikeus tulla vapautetuksi oikeusjutun ollessa viireillä

Työryhmä katsoo, että oikeudenkäynnin suullisuus- ja välittömyysperiaatteen tulee edelleen pysyä vahvana pääsääntönä myös hovioikeudessa silloin, kun pääkäsittelylle on todellinen tarve. Edellä mainittu vastaajan osallistuminen prosessiin videoneuvottelun välityksellä ei loukkaa rikosprosessin välittömyyttä.

Vastaajan kuulemiseen videoneuvottelun välityksellä sisältyy useita hyötynäkökohtia. Oikeudenkäynti nopeutuu ja käsittelyn peruuntumiset vähenevät. Videoneuvottelun avulla syntyy matka-, majoitus- ja muiden todistelukustannusten sekä kuljetuskustannusten säästöjä. Henkilöstön ja yleisön turvallisuus paranee, mikäli vaarallista henkilöä kuullaan vankilasta videoneuvottelun välityksellä.

Käräjäoikeuksissa käsiteltiin yhteensä noin 53.000 rikosasiaa vuonna 2011. Näistä noin 65 % eli noin 34.000 asiaa käsiteltiin suullisesti ja vastaavasti noin 35 % eli noin 19.000 asiaa kirjallisessa menettelyssä.

Voimassaolevan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5a luvun 1 §:n (31.3.2006/243) mukaisesti:

Asia voidaan ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta (kirjallinen menettely), jos:

- 1. mistään syyttäjän syytteessä tarkoitettusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta;
(13.5.2011/455)*
- 2. vastaaja tunnustaa syyttäjän syytteessä kuvatun teon sekä käräjäoikeudelle antamallaan nimenomaisella ilmoituksella luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä;
(13.5.2011/455)*
- 3. vastaaja on teon tehdessään ollut täysi-ikäinen;*
- 4. asianomistaja on esitutkinnassa tai kirjallisesti myöhemmin ilmoittanut, ettei vaadi pääkäsittelyn toimittamista; ja*
- 5. pääkäsittelyn toimittaminen on asian selvitettyyn tilaan nähden myös kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.*

Kirjallisessa menettelyssä rangaistukseksi ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta.

Työryhmä esittää lainsäädäntöä muutettavaksi siten, että vastaajaa voitaisiin kuulla esimerkiksi sellaisissa jutuissa, jotka menevät suulliseen käsittelyyn siksi, etteivät edellä mainitut kirjallisen menettelyn edellytykset täyty. Tällaisissa asioissa vastaajaa voitaisiin kuulla kuitenkin videoneuvottelun välityksin silloin, kun hän siihen suostuu ja mistään syyttäjän syytteessä tarkoitettusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanginkuljetusta koskevaksi lainsäädännöksi mukaisesti vuosien 2005–2009 aikana poliisilla on ollut keskimäärin vuosittain 5424 vanginkuljetustehtävää. Tuomioistuimiin vientejä on ollut keskimäärin 1734 kappaletta. Yksi vankikuljetustehtävä vartioimisineen kestää pääkaupunkiseudulla keskimäärin 5,5–7,5 tuntia. Harvaan asutulla alueella tehtävisidonnaisuus on tätä suurempi. Poliisipartiossa vanginkuljetustehtävän suorittaa kaksi poliisia. Vuodessa poliisin hoitamiin vanginkuljetustehtäviin käytetään noin 54 henkilötyövuotta. Vuosittaiset kustannukset ovat keskimäärin vähintään 2,7 miljoonaa euroa. Tuomioistuimiin vientien osuus näistä on noin 13 henkilötyövuotta ja 700 000 euroa.

Vankikuljetusten järkevöittämisessä tulee esityksen mukaan ensisijaiseksi tavoitteeksi ottaa kuljetustarpeiden vähentäminen. Vankien tuomioistuinkuljetuksien määrää voitaisiin vähentää käyttämällä nykyistä enemmän hyväksi teknisin yhteyksin järjestettäviä asianosaisten ja todistajien kuulemisia. Tältä osin lainsäädäntöä, teknisiä valmiuksia ja toimintakäytäntöjä on kehitetty ja ollaan kehittämässä edelleen siihen suuntaan, että yhä useammin on mahdollista järjestää oikeudenkäynnin osia ilman, että henkilön on välttämättä olla läsnä paikan päällä oikeuden istunnossa.

Kaikissa yleisissä tuomioistuimissa ja vankiloissa on videoneuvottelulaitteet. Videoneuvottelutyöryhmän näkemyksen mukaan videoneuvottelun käyttöä tuomioistuimien ja vankiloitten välillä tulisi tehostaa niin paljon kuin lainsäädäntö ja järjestelyt antavat myöten.

8.8 Suomen ja Venäjän välisen videoneuvotteluyhteistyön jatkaminen

Oikeusministeriö on pitänyt videoneuvottelun käytön selvittämistä Suomen ja Venäjän välisissä rikosasioissa tärkeänä tavoitteena. Videokuulemista tarvitaan Suomen puolella erityisesti hovioikeuksissa ja esitutkinta-asioissa. Videoneuvotteluyhteyden salausta on pidettävä ensiarvoisen tärkeänä. Videoneuvottelun käytön laajentaminen maiden välillä nopeuttaa kokonaiskäsitelyaikaa ja tuo mukanaan huomattavia kustannussäästöjä. Työryhmä kannattaa asian jatkoselvittämistä maiden välisen pysyvän videoneuvotteluyhteyden aikaansaamiseksi ja sen hyödyntämiseksi niin esitutkinnassa, syyteharkinnassa kuin koko tuomioistuinprosessissakin.

9 Ehdotukset toimenpiteistä käytön tehostamiseksi

9.1 Tiedotus ja koulutus

Videoneuvottelun käytön kehittäminen ja laajentaminen edellyttää tehokasta asiasta tiedottamista ja markkinointia. Päätöksen videoneuvottelun soveltuvuudesta kulloinkin kysymyksessä olevaan tapaukseen tekee oikeuden puheenjohtaja.

Tämän vuoksi olisi erityisen tärkeää, että käytöstä viime kädessä päättävän henkilön asenne ja mieli olisi avoin uudelle ja innovatiiviselle tavalle luoda mahdollisuus joustavalle prosessille.

Oikeusministeriöön on saapunut useita kansainvälisiä tiedusteluita, joissa lähinnä tuoreet EU jäsenvaltiot ovat erittäin kiinnostuneita videoneuvottelun teknisestä toteutuksesta ja käyttökokemuksista. Kokemusten vaihto muiden jäsenvaltioiden oikeudellisen alan käyttäjien kanssa on osoittautunut erityisen hedelmälliseksi.

Rajat ylittävien oikeudenkäyntien määrän lisääntyminen ja tavoite oikeusprosessien nopeuttamiseen ovat johtaneet siihen, että videoneuvottelujärjestelmiä kehitetään useissa maissa ja järjestetään koulutusta.

Oikeusministeriön koulutusyksikön kautta on lähetetty osallistujia kansainvälisiin konferensseihin, joista viimeisimpään marraskuussa 2011 Trierissä Saksassa järjestettyyn osallistui eri puolelta Eurooppaa saapuneiden osallistujien lisäksi Suomesta yksi hallinto-oikeustuomari ja yksi kärjätuomari.

Työryhmä pitää tärkeänä, että videoneuvottelun käytön laajentamisesta ja sen tuottamista hyödyistä tiedottamista tehostetaan hallinnonalan virastoihin. Virastojen päälliköiden kanssa sovitaan yhteiset pelisäännöt siitä, kuinka käyttäjät ja erityisesti siitä päättävät tuomarit saadaan käyttämään laitteita ja ottamaan niistä irti kaiken mahdollisen hyödyn. Videoneuvottelun käyttöä tehostetaan edelleen oikeusministeriön järjestämässä koulutuksessa ja koulutuspäivillä. Videoneuvottelun ottaminen osaksi prosessijohtokoulutusta tulisi edelleen kehittää ja laajentaa.

Osana käytön kehittämistä voitaisiin pitää tiiviimpää yhteydenpitoa ja tiedottamista asiasta Suomen Lakimiesliittoon ja Suomen asianajajaliittoon samoin kuin syyttäjälaitokseen. Asianosaisia asiamiehineen sekä syyttäjiä voidaan kannustaa tekemään tuomioistuimen puheenjohtajalle ehdotus kuultavan kuulemisesta videoneuvottelun välityksin. Kansalaisten osalta tämä tarkoittaa lähinnä videoneuvottelumahdollisuuden markkinointia ja tiedottamista.

9.2 Videoneuvottelun hyödyntäminen oikeushallinnossa

Oikeushallinnon virastoihin hankittu uusi videoneuvottelutekniikka mahdollistaa uusia työskentelytapoja niin tuomioistuinlaitoksessa kuin muussakin oikeushallinnossa ja sen toiminnoissa. Videoneuvotteluita on hyödynnetty normaalissa kokouskäytännössä matkustus- ja työaikasäästöjen saavuttamiseksi. Esimerkiksi oikeusministeriön oikeushallinto-osaston virastojen kanssa käymissä vuosittaisissa tulosneuvotteluissa on otettu lähitökohtaksi neuvottelujen käyminen yksinomaan videon välityksin. Vuonna 2012 toteuma tulee olemaan noin 80 %. Osana tulosneuvottelua käydään läpi edellisen vuoden videoneuvottelun käyttömäärät ja tunnit.

Eurooppalaisen oikeusalueen kehittäminen perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle. Sen avuksi on kehitetty erilaisia instrumentteja, joilla toteutetaan eurooppalaista siviili- ja rikosoikeudellista yhteistyötä. Vastavuoroinen oikeusapu, eurooppalainen pidätysmääräys ja todistelun vastaanottaminen ulkomailta ovat tällaisia instrumentteja. Ne edellyttävät kansainvälistä vuorovaikutusta eri oikeusviranomaisten kesken. Puhelin- ja sähköpostiasioinnin rinnalle on noussut videoyhteyksien käyttö esimerkiksi juuri todistelun vastaanottamisessa.

Videoyhteyksiä on näin mahdollista käyttää hyväksi myös tuomioistuintyössä. Tämä on monissa maissa lainsäädännöllisesti mahdollistettu. Videoyhteydet ovat joustava ja kustannustietoinen tapa rajat ylittävien oikeudenkäyntien organisoinnissa. Uuden tekniikan hyväksikäytön kehittyessä nämä välineet tulevat entistä käyttöystävällisemmiksi ja yleisimmiksi.

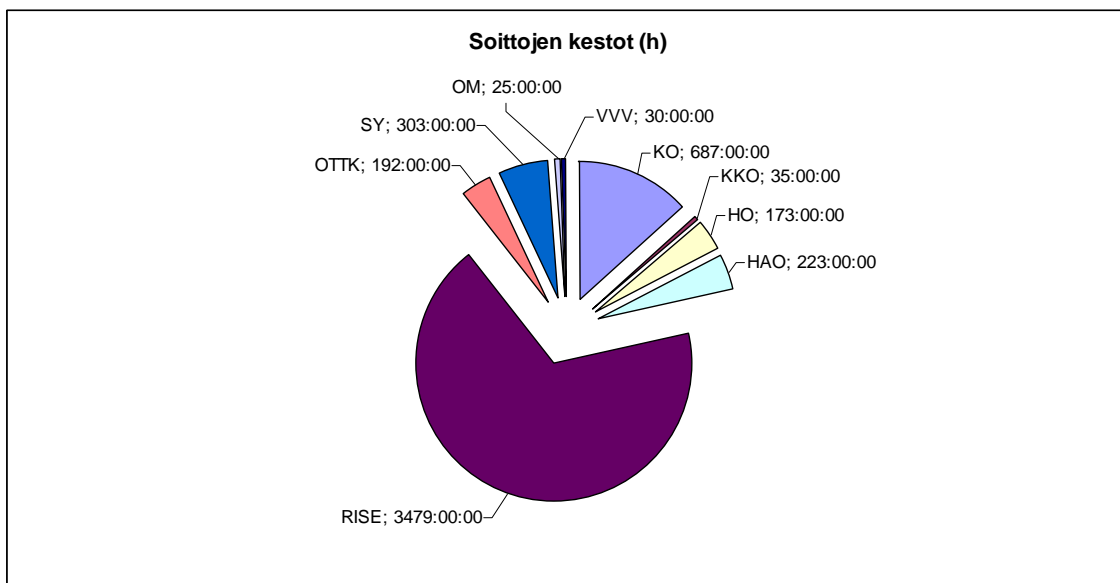
Uuden tekniikan hyväksikäyttö edellyttää paitsi lainsäädäntöä, välineitä, myös osaamista. Tuomareiden koulutus on ollut jo useita vuosia painopisteenä Euroopan oikeudellisessa kehittämisessä. Euroopan tuomarikoulutusjärjestö (EJTN) koordinoi eurooppalaista koulutuksellista yhteistyötä. Muuten kaikki koulutus on jäsenvaltioiden vastuulla. Eurooppalainen oikeudellinen yhteistyö on ollut eräs jäsenvaltioiden organisoiman koulutuksen painopisteistä Euroopassa. Sekä eurooppalaisessa, että kotimaisessa koulutuksessa videoyhteyksien käyttö luo uuden mahdollisuuden koulutuksen kehittämiseen ja ainakin osittaisiin kustannussäästöihin. Videoyhteyksien luominen edellyttää alkuvaiheessaan luonnollisesti välineinvestointeja. Yhtenä videoneuvottelun laajentamisen edellytyksenä on viranomaisten välisen yhteistyön lisääminen. Tällöin on lisäksi huomioitava, että virka-avun antaminen videoneuvottelun järjestämisessä vaatii useimmiten yhden kyseisen viraston työntekijän osallistumista kuulemisen järjestämiseen.

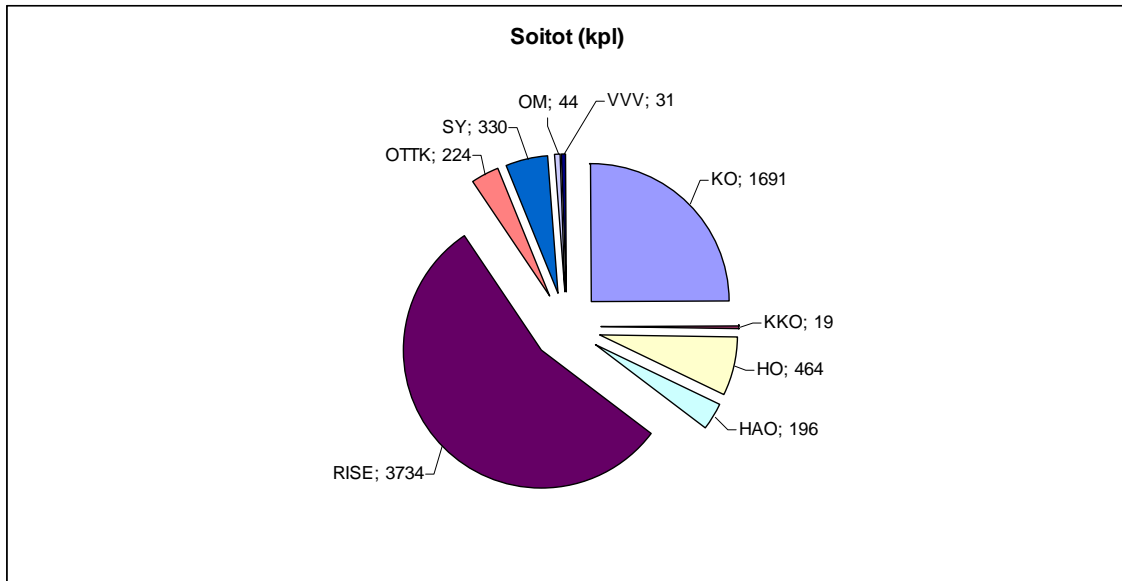
LIITTEET

LIITE 1 Vuosien 2011 ja 2012 maaliskuu–elokuu soittojen kestot ja lukumäärät

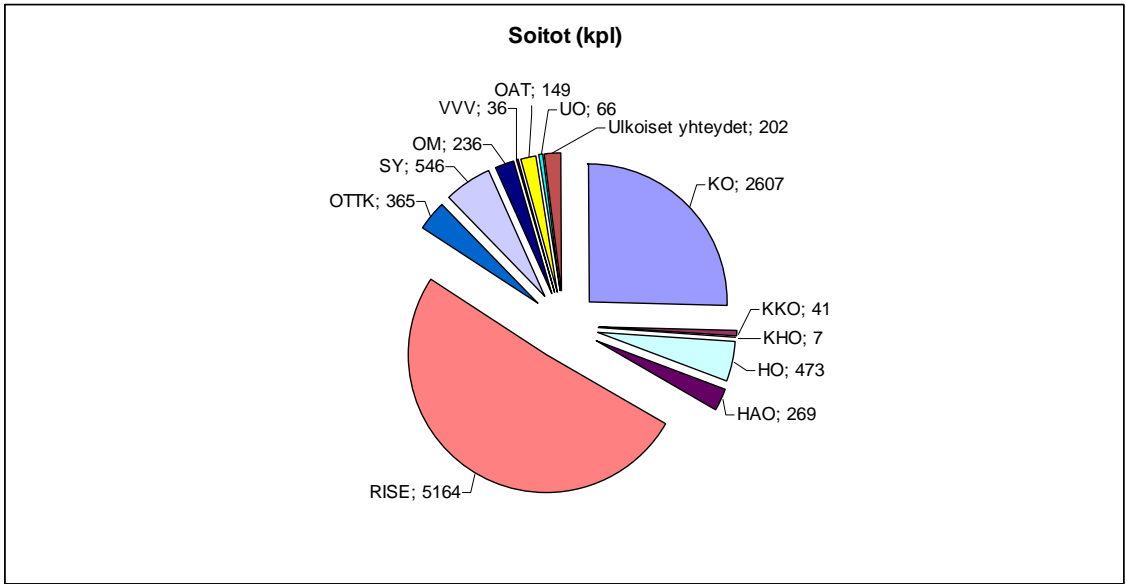
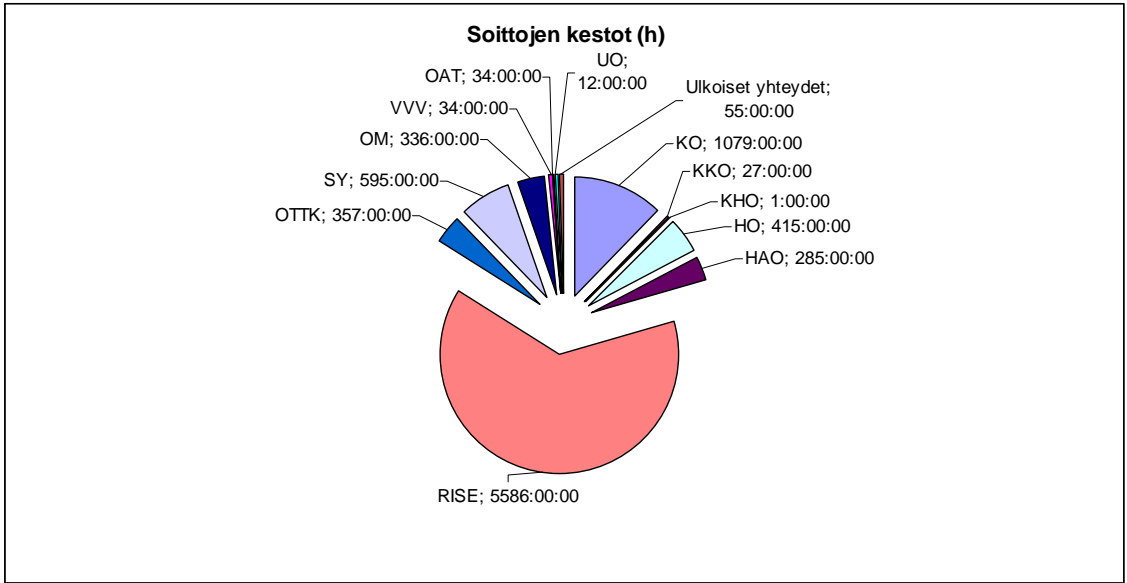
Palveluntuottaja sai raportoinnin maaliskuusta 2011 lukien, kun oikeusministeriön vi-deoneuvottelulaitteet saatiin aikapalvelun piiriin.

Vuosi 2011 (maaliskuu–elokuu) Soitot	Kestot tuntia	Lukumäärät
Käräjäoikeudet	687	1691
Korkein oikeus	35	19
Hovioikeudet	173	464
Hallinto-oikeudet	223	196
Rise	3479	3734
OTTK	192	224
Syyttäjät	303	330
VVV	30	31
KHO	0	0
OM	25	44
Yhteensä	5147	6733





Vuosi 2012 (maaliskuu-elokuu) Soitot	Kestot tuntia	Lukumäärät
Käräjäoikeudet	1079	2607
Korkein oikeus	27	41
Hovioikeudet	415	473
Hallinto-oikeudet	285	269
Rise	5586	5164
OTTK	357	365
Syyttäjät	595	546
Oikeusapu	34	149
VVV	34	36
Ulosotto	12	66
KHO	1	7
OM	336	236
Yhteensä	8761	9959



LIITE 2 Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston koulutusyksikön videoneuvotteluohje kouluttajalle

VIDEONEUVOTTELUKOULUTUKSEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Videoneuvottelun käytöstä päättää koulutusta suunnitteleva/toteuttava taho.

1. VALMISTELUVAIHE

- Huomioi suunnittelussa tarkkaan käytettävä aika, sisällön jaksotus sekä toteutuksen muodot.
- Valmista opetusmateriaali videokoulutukseen sopivaksi.
- Lähetä ennakkomateriaali hyvissä ajoin osallistujille ja pyydä heitä tutustumaan niihin.

2. ESITYSTEKNIikka

- Oikeusministeriön koulutusyksikkö vastaa videoyhteyksien muodostamisesta, lisäksi teknistä tukea tarjoaa Hallinnon tietotekniikkakeskus (HALTIK).
- Tutustu videoneuvotteluvälineisiin etukäteen ja harjoittele tekniikka sekä opetusmateriaalin käyttöä ennen koulustilaisuuden alkua; kamerat, monitori ja kauko-ohjain. Tutustu myös apuvälineisiin kuten dokumenttikamera ja tietokone.
- Opettele käyttämään ohjauspaneelia.
- Muista koulutustilan siisteys ja järjestys opetuksen aikana.

3. TOTEUTUSVAIHE

- Videoneuvotteluopetus on erilaista kuin luokkahuoneopetus. Opetusmenetelmiä on sovellettava ja muokattava videoneuvotteluun soveltuviksi. Vuorovaikutteinen videoneuvotteluopetus vaatii opettajalta erilaisia esiintymis- ja viestintätaitoja kuin vuorovaikutteinen lähiopetus luokkahuoneessa.
- Koulutuksen vetäjällä on päävastuu videoneuvottelun vuorovaikutuksen luomisessa ja ylläpitämisessä. Kouluttajan on hallittava katsekontakti, puhuminen ja kuunteleminen sekä nonverbaalinen viestintä.
- Mikäli tilaisuuden luonne sallii, aloita lyhyellä esittäytymiskierroksella.
- Pyydä osanottajia sulkemaan matkapuhelimet esitysten ajaksi, sillä ne voivat aiheuttaa häiriöitä
- Kerro miten koulutustilaisuus etenee ja mitä mahdollisesti tarvitaan etäpis-teissä.
- Pyri saamaan aikaan aktiivinen ja myönteinen ilmapiiri.
- Etene opetuksessa rauhallisesti, muista myös äänenkäyttö.
- Käytä riittävästi taukoja.
- Huolehti, että pysytään aikataulussa ja älä sulje yhteyksiä taukojen aikana.

- Aktivoi yhteyden toisessa päässä olevia kysymällä, antamalla tehtäviä joita he voivat esittää.
- Muistuta, että puheenvuorot pyydetään puheenjohtajalta ja puhutaan vuoronperään.
- Muista: inhimillistäminen, tervehdykset, kuulumisin osallistuminen, kuulijoiden aktivoiminen kysymyksillä, tehtävien antaminen, esityksen vaihteleminen ilmein, elein ja eri äänen painoin, palautteen antaminen, molempuolisen palautteen muistaminen.

4. ESIINTYMINEN KOULUTUSTILASSA

- Tarkista ulkoasusi, ei mielellään valkoisia eikä kovin kirjavia vaatteita.
- Muista liikkeet, eleet ja asennot.
- Katsekontakti kameraan, ei monitoriin, ota huomioon mikrofonin ja kameroiden sijainti Vuorovaikutusta voi saada aikaan kysymyksillä ja ryhmätehtävillä. Valmistele kysymyksiä ja tehtäviä etukäteen. Huomioi niiden laajuus ja käsittely sekä ryhmätöiden purkaminen. Monipistevideoneuvotte- luissa ilmaise kenelle puhut.
- Odota puheenvuoroasi.
- Rohkaise ja kannusta kaikkia osallistumaan, kysymään ja kommentoimaan.
- Vältä turhan nopeita liikkeitä.
- Vältä esineiden nostamista ja laskemista esityksen aikana.
- Vältä retorisia kysymyksiä kuten "onko mitään kysyttävää".
- Tarkista puheäänesi kuuluvuus. Puhu tarpeeksi lähellä mikrofonia: selkeys ja sujuvuus. Käytä tehokeinoja, esimerkiksi korosta voimakkaalla äänellä, toista kysymys.
- Varo häiriöääniä, sulje kännykkä koko luennon ajaksi.
- Ole luonnollinen.

OHJEITA VIDEONEUVOTTELUKOULUTUSTA VARTEN

ENNEN LUENTOA

Oikeusministeriön koulutusyksikkö hoitaa kaikkien luento on osallistuvien pisteiden yhteystiedot; yhteyshenkilöt, tekninen apu, siltanumerot, videoneuvottelutilan puhelinnumero sekä mahdollinen faksinumero.

Videoneuvottelutiltaan otetaan yhteys 15 minuuttia ennen luennon alkua, jotta varsinainen luento pääsee alkamaan ajoissa sekä tiedotetaan luentoajasta ja -paikoista lähi- ja etäryhmille sekä mahdollisista aikataulu ynnä muista muutoksista.

- Tutustu videoneuvottelulaitteisiin etukäteen.
- Tutustu oheislaitteisiin kuten tietokone ja dokumenttikamera.
- Harjoittele etukäteen laitteiston käyttöä.
- Testaa yhteyksiä etukäteen.

MATERIAALI

Onnistunut videokoulutus edellyttää etukäteen toimitettua luentomateriaalia osanottajille. Luentomateriaalia voidaan esittää tietokoneen ja videotykin välityksellä tai paperiversiot dokumenttikameraa käyttäen tykin välityksellä. Tässä on huomioitava muun muassa seuraavaa:

- Esitysmateriaali on A4-kokoa vaakasuorassa, mielellään kuvilla havainnollistettua.
- Oppimateriaali voi olla A4:lla pystyssä. Tällöin on huomioitava, että pystytään esittämään korkeintaan puoli sivua kerrallaan.
- Tekstin koko riittävän suurta, esimerkiksi vähintään 18 pistettä.
- Yksinkertaiset kirjasinlajit, esimerkiksi Helvetica 28 + Bold tai Arial, Times New Roman.
- Esitä enintään 10 riviä tekstiä yhdellä kalvolla, riviväli normaalia suurempi.
- Yksi asia/kalvo.
- Vältä räikeitä värejä tekstissä ja kuvioissa.
- Vältä tummaa tekstipohjaa, paras vaalea pohja johon musta teksti.

Lähetä luentomateriaali etukäteen luennon osallistujille.

Dokumenttikameralla voi näyttää tavallisten kalvojen lisäksi esineitä. Kannettavan tietokoneen voi liittää videoneuvottelulaitteistoon esimerkiksi VGAIP AL -muuntimen avulla, jolloin käytössä ovat kaikki tietokoneen sovellusohjelmat, muun muassa PowerPoint -esitys onnistuu suoraan koneelta.

LUENNON AIKANA

- Ole paikalla ja soita videoneuvotteluiltaan ajoissa, jotta luento pääsee alkamaan sovittuna aikana. Kun yhteys avautuu, jätä se valmiiksi päälle.
- Varmista kaikkien pisteiden mukanaolo.
- Sovi yhteisistä pelisäännöistä etäpisteiden kanssa; kuka on puheenjohtaja, mikrofonien pitäminen mykistettynä etäpäässä (MUTE) muulloin, paitsi silloin kun itsellä on puheenvuoro. Muistuta puheenvuorojen pyytämisestä.
- Tärkeää: mykistä mikrofoni aina, kun ei ole puheenvuoroa. Monipistevideoneuvotteluilta on ääniohjattu ja se valitsee lähtevän kuvan sen mukaan mistä videoneuvottelupaikasta puhutaan. Mikäli kaikilla on mikrofonit päällä yhtä aikaa, aiheuttaa eri paikoista kuuluva taustahäly kuvan siirtymistä kohteesta toiseen ja kuvan ”jäätymistä”.
- Jos putoat videoneuvottelusillasta, yritä uudelleen yhteyttä. Varaudu jatkamaan luentoa esimerkiksi neuvottelupuhelimen välityksellä, mikäli videoneuvotteluyhteyttä ei saada toimimaan.

MONIPISTEVIDEONEUVOTTELUSILLAN TOIMINNASTA

Monipistevideoneuvottelusilta valitsee automaattisesti kaikille videoneuvottelupaikoille yhteiset video- ja ääniasetukset. Kuvan ja äänen laatu määräytyy heikoimman laitteiston mukaan. Videoneuvottelulaitteen yhdistyminen siltaan ei aina onnistu ensi yrittämällä, tällöin kannattaa soittaa uudelleen.

TYYPILLISIÄ ONGELMATILANTEITA JA NIIDEN RATKAISUJA

- Yhteyttä ei saada. Tarkista ovatko numerot oikein ja onko numero varattu.
- Toinen linja ei yhdisty. Soita videoneuvottelusiltaan uudelleen. Tarkista nopeus ja numerot.
- Kuva ei näy. Tarkista, että videoneuvottelulaitteistoissa ja monitoreissa on virrat päällä.
- Ääni ei kuulu. Vastapuolella on mykistys päällä tai äänenvoimakkuus on liian pieni.
- Ääni ei lähde. Mikrofonit on mykistetty tai niitä ei ole kytketty.
- Kuvan ja äänen laatu on huono. Yhteys on huono: soita videoneuvottelusiltaan uudelleen. Tilassa on mahdollisesti liikaa mikrofoneja auki tai tulevan äänen taso on liiallinen.
- Grafiikkakuva ei siirry. Laitteistot ovat erilaisia, vastapuolella ei ole grafiikkansiirto-ominaisuutta.
- Yhteys katkeaa. Soita videoneuvottelusiltaan uudelleen.
- Monipistevideoneuvottelu ei toimi: Kutsu videoneuvottelusillasta vastaava henkilö paikalle tai ole yhteydessä Haltik:iin.





OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7083
ISBN 978-952-259-277-4 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUSVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi